

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чернігівський національний технологічний університет
Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій
Юридичний факультет
Кафедра трудового права, адміністративного права та процесу

ПРАВО

Методичні вказівки
до проведення семінарських занять та самостійної роботи
з навчальної дисципліни
«Правові засади соціального та пенсійного страхування в Україні»
для здобувачів вищої освіти спеціальності 081 «Право», освітня програма
«Правове регулювання підприємницької діяльності»

Обговорено і рекомендовано
на засіданні кафедри трудового права,
адміністративного права та процесу

Протокол № 2 від 30 вересня 2019 р.

Чернігів ЧНТУ 2019

Право. Методичні вказівки до проведення семінарських занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Правові засади соціального та пенсійного страхування в Україні» для здобувачів вищої освіти спеціальності 081 «Право», освітня програма «Правове регулювання підприємницької діяльності» / уклад.: Рудик В. А., Литвиненко В. М. – Чернігів: ЧНТУ, 2019. – 61 с.

- Укладачі:** ЛИТВИНЕНКО ВАЛЕНТИНА МИКОЛАЇВНА, доцент кафедри трудового права, адміністративного права та процесу, кандидат юридичних наук, доцент
РУДИК ВІКТОРІЯ АНАТОЛІЇВНА, в. о. завідувача кафедри трудового права, адміністративного права та процесу, кандидат юридичних наук, доцент
- Відповідальний за випуск:** Рудик Вікторія Анатоліївна, в. о. завідувача кафедри трудового права, адміністративного права та процесу, кандидат юридичних наук, доцент
- Рецензент:** Колодій Інна Миколаївна, завідувач кафедри цивільного, господарського права та процесу, кандидат юридичних наук

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	6
СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	10
УМОВИ ПРОВЕДЕННЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПРАВОВІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОГО ТА ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ»	11
ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	14
Тема 1. Соціальне страхування як правова категорія	14
Тема 2. Суб'єкти та об'єкти соціального страхування	17
Тема 3. Джерела надходження та використання коштів загальнообов'язкового державного соціального страхування	19
Тема 4. Загальнообов'язкове державне пенсійне страхування	20
Тема 5. Пенсійне забезпечення в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.....	29
Тема 6. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування в зв'язку з тимчасовою втратою працездатності	39
Тема 7. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування в зв'язку з нещасним випадком на виробництві та професійним захворюванням, що спричинили непрацездатність.....	47
Тема 8. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття	52
Тема 9. Поняття та система недержавного пенсійного забезпечення	57
ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ.....	60

ПЕРЕДМОВА

Соціальне забезпечення та соціальне страхування має велике значення для добробуту громадян, працівників, їх сімей і всього суспільства в цілому. Право на соціальне забезпечення займає важливе місце серед інших соціально-економічних прав людини і є одним із засобів досягнення злагоди у суспільстві, сприяє тим самим соціальному миру, а також участі в житті суспільства усіх соціальних груп населення. Воно є невід'ємною частиною соціальної політики держави та уряду і відіграє суттєву роль у недопущенні зниження рівня життя населення. В демократичних суспільствах із соціальне орієнтованою економікою в основі державної політики лежать пріоритети людських цінностей, які визначаються через поняття добробуту людей. Масштаб і важливість такого завдання як соціальне забезпечення, потребує сучасного дослідження і системного аналізу.

Проблема соціального забезпечення людини в старості, у разі хвороби та каліцтва, інвалідності, самотності є однією з актуальніших для кожного цивілізованого суспільства, яке будується на принципах загальнолюдської моралі і дбає про своїх непрацездатних членів. Одним із пріоритетів соціальної політики України є створення умов для реалізації права на гідне існування осіб, які втратили працездатність. З моменту набуття незалежності створено розгалужену систему нормативних актів, які встановлюють багато видів соціального забезпечення на засадах соціального страхування. Зараз в Україні триває процес активного реформування системи соціального забезпечення, основною організаційно-правовою формою якого стає загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Вивчення навчальної дисципліни «Правові засади соціального та пенсійного страхування в Україні» передбачено освітньою програмою «Правове регулювання підприємницької діяльності для підготовки бакалаврів за спеціальністю 081 «Право». Цей спецкурс спрямований на підвищення рівня правових знань здобувачів вищої освіти (ЗВО) в галузі соціального захисту та соціального страхування.

Методичні вказівки можуть використовуватись як для проведення семінарських занять, так і для самостійної роботи ЗВО. Передбачена можливість теоретичних запитань; сформульовано перелік контрольних питань, для перевірки базових знань ЗВО; перелік питань для самостійного вивчення; перелік тем для написання наукових робіт; тестові завдання та задачі.

До кожної теми складено повний перелік законодавчих актів та спеціальної літератури, необхідної для підготовки до семінарських занять.

Семінарські заняття є ефективною формою організації навчання у закладі вищої освіти, з якими органічно поєднуються лекції. Така форма заняття відіграє важливу роль у вивченні дисципліни, оскільки: стимулює регулярне вивчення ЗВО першоджерел та іншої літератури в галузі соціального захисту, а також матеріалів лекційного курсу; закріплює знання, отримані ЗВО на лекції і самостійної роботи над літературою; дозволяє ЗВО перевірити правильність раніше отриманих знань, вичленувати в них найбільш важливе, істотне; формує навички самостійного мислення, усного виступу з теоретичних питань, привчають ЗВО вільно оперувати термінологією, основними поняттями і категоріями; дає можливість поєднати теоретичні знання із практичними прикладами; надає можливість викладачу систематично контролювати рівень самостійної роботи ЗВО над першоджерелами, іншим навчальним матеріалом, ступінь їх уважності на лекціях.

Робота на семінарському занятті включає:

- усні опитування здобувачів вищої освіти, обговорення питань передбачених планом семінарських занять;
- коротке письмове опитування здобувачів вищої освіти з основних питань теми та вирішення тестових завдань;
- вирішення практичних завдань та колективне обговорення рішення задачі.

Самостійна робота є основним способом оволодіння здобувачем вищої освіти матеріалу у вільний від обов'язкових занять час, але її зміст визначається робочою програмою, методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача.

Самостійна робота здобувача вищої освіти включає:

- поглиблене вивчення питань з кожної теми, враховуючи і ті, що виносяться на обговорення на семінарському занятті;
- пошук та аналіз додаткової рекомендованої літератури для підготовки до семінарських занять та індивідуальних завдань;
- аналіз поточного законодавства України про соціальні допомоги та формування навичок його застосовування в обґрунтуванні рішення практичного завдання. Вирішення задач;
- огляд та опрацювання опублікованих статей в галузі соціального захисту з проблем забезпечення населення соціальними допомогами;
- систематизація вивченого матеріалу перед іспитом.

Критерії оцінювання результатів навчання

З тими ЗВО, які до проведення підсумкового семестрового контролю не встигли виконати всі обов'язкові види робіт та мають підсумкову оцінку до 20 балів (за шкалою оцінювання), проводяться додаткові індивідуальні заняття, за результатами яких визначається, наскільки глибоко засвоєний матеріал, та чи необхідне повторне вивчення дисципліни.

Дисципліну можна вважати такою, що засвоєна, якщо ЗВО:

1) знає:

- понятійний апарат системи соціального страхування та їх взаємозв'язки;
- систему законодавства про загальнообов'язкове соціальне страхування;
- види, суб'єкти та об'єкти соціального страхування;
- джерела надходження та використання коштів системи соціального страхування;
- види, розміри та механізм надання матеріального забезпечення та соціальних послуг в системі соціального страхування;

2) вміє:

- аналізувати, тлумачити та застосовувати законодавство про соціальне страхування населення;
- дати кваліфіковану консультацію з питань реалізації людиною конкретного права на соціальне забезпечення в системі соціального страхування;
- самостійно поповнювати, систематизувати й застосовувати знання у сфері соціального страхування населення правовими засобами.

Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання можуть бути:

- залік;
- усне опитування;
- стандартизовані тести;
- реферування літератури;
- реферати, есе;
- вирішення практичних ситуацій;
- презентації та виступи ЗВО на наукових заходах.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади загальнообов'язкового державного соціального страхування

Тема 1. Соціальне страхування як правова категорія

Передумови виникнення соціального страхування. Історія розвитку інституту соціального страхування в Україні. Генеза правового регулювання соціального страхування.

Соціальне страхування як основний напрям соціальної політики сучасних держав. Вплив типу соціальної політики на види і роль соціального страхування у державі. Значення соціального страхування в сучасній соціальній політиці України.

Сутність соціального страхування. Необхідність та економічний зміст соціального страхування. Соціальне страхування як правовий інститут, напрями його наступного розвитку та вдосконалення. Структура інституту соціального страхування в Україні. Проблема галузевої належності правових норм, що становлять правовий інститут соціального страхування.

Система нормативно-правових актів, що регулюють соціальне страхування в Україні. Роль актів фондів соціального страхування у регулюванні відносин соціального страхування.

Проблеми соціального страхування. Напрями реформування соціального страхування.

Види соціального страхування: державне і недержавне. Теоретичні основи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, страхування на випадок безробіття, страхування від нещасного випадку на виробництві, страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності як різновиди соціального страхування.

Сутність, завдання і форми медичного страхування. Характеристика ринку добровільного медичного страхування в Україні. Перспективи розвитку загальнообов'язкового медичного страхування в Україні

Принципи соціального страхування: поняття та види. Вплив принципів на формування та розвиток системи соціального страхування.

Тема 2. Суб'єкти та об'єкти соціального страхування

Поняття та ознаки суб'єктів соціального страхування. Види суб'єктів системи соціального страхування України.

Застраховані особи як суб'єкти соціального страхування. Підстави набуття статусу застрахованої особи. Правове значення свідоцтва про загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Поняття та види страхувальників. Порядок набуття статусу страхувальника. Співвідношення понять «страхувальники» і «платники страхових внесків».

Страховики у системі соціального страхування України. Види страховиків та особливості правового статусу окремих страховиків. Роль держави у системі соціального страхування України.

Страховий ризик – об'єкт соціального страхування. Страховий ризик як різновид соціального ризику. Ознаки страхових ризиків.

Види страхових ризиків. Співвідношення страхового ризику і страхового випадку. Порядок встановлення, фіксації і підтвердження страхових випадків. Страховий стаж.

Тема 3. Джерела надходження та використання коштів загальнообов'язкового державного соціального страхування

Джерела фінансування системи загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Єдиний соціальний внесок: поняття та правовий механізм сплати. Платники єдиного соціального внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Порядок нарахування і сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування страховиками.

Контроль за сплатою єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Порушення законодавства про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування і загальнообов'язкове державне пенсійне страхування

Інші джерела формування коштів соціального страхування. Роль держави у формуванні коштів соціального страхування.

Змістовий модуль 2. Соціальне забезпечення в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування

Тема 4. Загальнообов'язкове державне пенсійне страхування

Запровадження пенсійного страхування в Україні. Основні етапи у діяльності Пенсійного фонду України. Характеристика Закону України „Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування”.

Проблеми реформування пенсійного страхування в Україні. Досвід зарубіжних країн у реформуванні пенсійного страхування.

Пенсійна система України. Поняття пенсійної системи. Пенсійна система як правове поняття. Структура пенсійної системи в Україні.

Солідарний – перший рівень пенсійної системи. Характеристика принципу солідарності. Право на отримання пенсій та соціальних послуг із солідарної системи.

Принципи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Добровільна участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Договір про добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Дострокове розірвання договору про добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Суб'єкти солідарної системи пенсійного страхування: особи, які підлягають загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню; страхувальники; уповноважений банк; підприємства, установи, організації, що здійснюють виплату і доставку пенсій.

Пенсійний фонд. Статут Пенсійного фонду. Органи управління Пенсійного фонду. Правління Пенсійного фонду. Повноваження правління Пенсійного фонду. Голова правління Пенсійного фонду та його заступники. Виконавча дирекція Пенсійного фонду та її територіальні органи. Права та обов'язки виконавчої дирекції Пенсійного фонду та її територіальних органів. Наглядова рада Пенсійного фонду. Голова Наглядової ради та його заступники. Засідання Наглядової ради. Повноваження Наглядової ради. Вимоги до членів правління Пенсійного фонду та Наглядової ради.

Права та обов'язки застрахованої особи у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Права та обов'язки страхувальників у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Поняття персоніфікованого обліку в солідарній системі. Поняття персоніфікації. Порядок формування інформаційної бази системи персоніфікованого обліку у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Ведення та зберігання персональної облікової картки у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Інформація у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Тема 5. Пенсійне забезпечення в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування

Страховий стаж. Поняття страхового стажу та його значення для призначення пенсій. Порівняльний аналіз змісту страхового стажу із змістом загального трудового стажу. Періоди, які враховуються до страхового стажу для обчислення пенсії згідно ст. 24 Закону України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування” (за які сплачені страхові внески застрахованою особою; на користь застрахованої особи). Механізм обчислення страхового стажу. Особливі умови зарахування страхового стажу. Поняття коефіцієнту страхового стажу. Періоди, які враховуються при обчисленні коефіцієнта страхового стажу. Формула розрахунку коефіцієнта страхового стажу.

Обчислення заробітної плати для призначення пенсії в солідарній системі. Поняття середньомісячного заробітку. Порядок визначення заробітної плати (доходу) для обчислення пенсій. Періоди, які враховуються в заробіток для обчислення пенсій. Порядок визначення коефіцієнту заробітної плати. Обчислення заробітку для призначення пенсій. Обчислення заробітної плати для застрахованих осіб, які здійснюють підприємницьку діяльність. Виплати (доходи), що враховуються в заробітну плату (дохід) зареєстрованої особи для обчислення пенсії. Перелік видів заробітної плати та інших виплат, на які не нараховуються єдиний страховий внесок і які не враховуються при визначенні середньомісячного заробітку для обчислення пенсій.

Поняття та види пенсій в солідарній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Поняття і види пенсій за віком. Умови призначення пенсій за віком. Механізм розрахунку розміру пенсії за віком у солідарній системі.

Поняття пенсії по інвалідності та її види. Умови призначення пенсії по інвалідності у солідарній системі. Страховий стаж, необхідний для призначення пенсії по інвалідності в солідарній системі. Механізм призначення пенсій по інвалідності у солідарній системі. Період, на який встановлюється інвалідність. Строк виплати пенсії по інвалідності в разі зміни групи інвалідності або відновлення працездатності. Надбавки та підвищення до пенсії по інвалідності.

Поняття та особливості пенсії у зв'язку з втратою годувальника. Умови призначення пенсії в зв'язку з втратою годувальника. Механізм призначення пенсій у зв'язку з втратою годувальника.

Тема 6. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування в зв'язку з тимчасовою втратою працездатності

Правовий статус та правові основи діяльності Фонду соціального страхування. Права, обов'язки та відповідальність суб'єктів соціального страхування в зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.

Поняття, суб'єкти та об'єкти страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності. Допомога по тимчасовій непрацездатності. Допомога по вагітності і пологах. Допомога на поховання. Забезпечення оздоровчих заходів. Порядок, умови та розмір надання матеріального забезпечення та соціальних послуг.

Тема 7. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування в зв'язку з нещасним випадком на виробництві та професійним захворюванням, що спричинили непрацездатність

Соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання: поняття, суб'єкти та загальна характеристика.

Права та обов'язки застрахованої особи. Обов'язки роботодавців як страхувальників та Фонду соціального страхування від нещасних випадків.

Відшкодування шкоди, заподіяної застрахованому ушкодженням його здоров'я. Види страхових виплат. Щомісячні страхові виплати та інші витрати. Страхові виплати в разі

смерті потерпілого на відшкодування шкоди. Порядок призначення та надання соціальних виплат і послуг.

Тема 8. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття

Загальна характеристика соціального страхування на випадок безробіття. Управління страхування на випадок безробіття. Нагляд у сфері страхування на випадок безробіття.

Матеріальна забезпечення на випадок безробіття. Обчислення страхового стажу. Умови та тривалість виплати допомоги по безробіттю. Розмір допомоги по безробіттю. Допомога на поховання. Припинення, відкладення виплат матеріального забезпечення на випадок безробіття та скорочення їх тривалості. Матеріальне забезпечення незастрахованих осіб.

Права, обов'язки та відповідальність суб'єктів в сфері соціального страхування на випадок безробіття.

Тема 9. Поняття та система недержавного пенсійного забезпечення

Сутність недержавного пенсійного забезпечення. Суб'єкти недержавного пенсійного забезпечення. Недержавні пенсійні фонди, їх правовий статус та види. Пенсійні активи недержавного пенсійного забезпечення та управління ними. Пенсійний контракт та пенсійна схема. Пенсійні виплати в системі недержавного пенсійного забезпечення.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем		Кількість годин для денної форми навчання			
		Всього	У тому числі		
			Лекц.	Сем.	Сам. роб.
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади загальнообов'язкового державного соціального страхування					
1	Соціальне страхування як правова категорія	12	2	2	8
2	Суб'єкти та об'єкти соціального страхування	8			8
3	Джерела фінансування загальнообов'язкового державного соціального страхування	10	2		8
Разом за змістовим модулем 1		30	4	2	24
Змістовий модуль 2. Соціальне забезпечення в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування					
4	Загальнообов'язкове державне пенсійне страхування	10	2	2	6
5	Пенсійне забезпечення в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування	10	2	2	6
6	Загальнообов'язкове державне соціальне страхування в зв'язку з тимчасовою втратою працездатності	10	2	2	6
7	Загальнообов'язкове державне соціальне страхування в зв'язку з нещасним випадком на виробництві та професійним захворюванням, що спричинили втрату працездатності	10	2	2	6
8	Загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття	10	2	2	6
9	Недержавне пенсійне забезпечення	10	2	2	6
Разом за змістовим модулем 2		60	12	12	36
Усього годин за дисципліну		90	16	14	60

УМОВИ ПРОВЕДЕННЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПРАВОВІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОГО ТА ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ»

Пояснення видів робіт та вимоги до їх оцінювання¹

1. Робота на семінарському занятті

Усне опитування - включає в себе опитування за будь-яким питанням, винесеним на семінарське заняття (за вибором викладача), відповідь на питання інших ЗВО, запитання одних ЗВО до інших, відповіді інших ЗВО, відповідь на питання для повторення (з тем, що було вивчено раніше), відповіді на контрольні питання з теми семінарського заняття.

Максимальна кількість балів може бути виставлена ЗВО, підготовленим до відповідей на усі питання теми.

Оцінюючи відповідь, викладач керується такими критеріями, як:

5 балів - повне, послідовне та обґрунтоване викладення матеріалу. Відповідь свідчить про глибоке розуміння питання та зв'язках з іншими темами та питаннями.

4 бали - ЗВО дає правильний, повний виклад змісту підручника і матеріалу, поданого викладачем, але на додаткові контрольні питання, які ставить викладач відповідає не чітко.

3 бали - ЗВО виявляє знання і розуміння основного навчального матеріалу, що розглядається, але під час відповіді допускає суттєві помилки і усвідомлює їх тільки після повторної вказівки викладача. Викладає матеріал не послідовно. Відповіді на уточнюючі запитання дає не одразу, не впевнено та не чітко. На додаткові питання викладача не відповідає, або відповідає дуже поверхово.

2 бали – ЗВО у відповіді припускається грубих помилок і не виправляє ці помилки навіть при вказівці на них викладача. ЗВО в поверхово орієнтується в питанні та темі, яка обговорюється на семінарському занятті.

1 бал – ЗВО намагається відтворити зміст матеріалу, однак взагалі не розуміє його змісту, зв'язків терміно-понять та їх місця питанні, що вивчається.

0 балів отримує ЗВО, який відмовляється відповідати на запитання.

Письмове опитування на семінарі проводиться на заняття протягом 10-15 хвилин. Викликаються 4-6 ЗВО, які повинні дати відповіді на запитання, запропоновані викладачем на його розсуд. Це можуть бути питання як теми даного семінарського заняття, так і з попередніх тем.

Метою проведення письмового опитування є перевірка ЗВО до семінарського заняття та вміння змістовно та коротко викласти відповіді на окремі питання теми.

Оцінюючи відповідь, викладач керується такими критеріями: повнота, правильність та стислість відповіді, логіка і аргументованість викладу думок. Максимальна кількість балів, яку ЗВО може отримати під час письмової відповіді на питання 5 балів.

Вирішення тестових завдань проводиться на семінарського занятті (5-10) хвилин. Викладачем викликаються до 4-х ЗВО, які повинні дати відповіді на 10 тестових запитань. Максимальна кількість балів, яку ЗВО може отримати за вирішення тестових завдань 5 балів. Кожна правильна відповідь на тестове завдання оцінюється в 0,5 балів.

Вирішення практичних ситуаційних завдань проводиться письмово або усно на семінарському занятті. Викладач викликає декілька ЗВО та пропонує їм для вирішення задачі, які ЗВО повинен вирішити самостійно в письмовому вигляді або відповісти усно з

---

¹ Примітка: * кількість та види робіт, що підлягають оцінюванню, залежить від обсягу лекційних та семінарських годин у семестрі і визначаються викладачем.

необхідною аргументацією та посиланням на законодавство. Для цього необхідно всебічно вивчити викладену в задачі ситуацію, дати їй правову оцінку і на підставі відповідних нормативних актів, грамотного тлумачення правових норм, що підлягають застосуванню, сформулювати правильне і обгрунтоване рішення.

Оцінюючи вирішення задачі, викладач керується такими критеріями: повнота та послідовність відповіді, правильність нормативного обгрунтування.

За вирішення практичного завдання ЗВО може отримати від 0 до 5 балів.

Індивідуальна робота ЗВО

Обговорення індивідуальних робіт ЗВО (реферат, реферування наукової літератури чи пошуку додаткової літератури) проводиться в ході семінарського заняття. На заняття індивідуальне завдання готують до 3 ЗВО.

Ессе (реферат). Викладачем визначаються проблемні теми для есе, пропонується дослідити їх та викласти власне бачення на проблему.

Обсяг реферату не повинен перевищувати 5-7 сторінок. Після перевірки викладачем робота підлягає захисту перед аудиторією протягом 5 хвилин. ЗВО повинен відповідати на запитання інших ЗВО та викладача. Ці відповіді заносяться при визначенні кількості балів.

Критерієм оцінки індивідуальної роботи є такі його параметри: виразно сформульована проблема; обгрунтування її актуальності; короткий огляд літературних джерел та поглядів різних (кількох) авторів на суть проблеми; логічна послідовність та аргументованість викладу змісту есе; наявність власної (авторської) позиції; пов'язаність змісту есе із сучасними українськими реаліями (практичними чи теоретичними); наявність висновку і посилань на джерела; уміння систематизувати знання по окремих темах; - уміння скласти розгорнутий план відповіді; уміння правильно користуватися поняттєвим апаратом; - уміння пошуку необхідної літератури; навички ведення записів (складання простого і розгорнутого плану, конспекту, реферату, виступу, а також навички науково-пошукової роботи).

Реферування наукової літератури полягає у тому, що викладачем пропонується ЗВО наукова література (книга, її розділи, декілька книжок, наукові статті тощо) і ЗВО самостійно їх опрацьовують і представляють короткий звіт у вигляді невеликого реферату (2-3 стор.) про свої враження від прочитаного.

У реферування наукових робіт (монографії, дисертаційної роботи, наукової статті) в обов'язковому порядку використовуються такі фрази: автор стверджує, що...; автор наголошує на...; за словами автора...; у своїй роботі «назва роботи» автор виділяє...; автор зауважує...; автор підіймає такі питання...; автор говорить про...; автор розглядає...; ця робота розкриває «перелік питань» питання ...; ця робота пропонує такі результати...; згідно з автором книжки...; на думку автора даної монографії...; однією з головних проблем, завдань є...; та ін.

Максимальна кількість балів за підготовку та захист індивідуального завдання 5 балів.

2. Підсумкова контрольна робота проводиться одна в семестр за результати вивчення всіх змістових модулів.

Вона включає у себе теоретичні питання та тестові завдання. В завдання контрольної роботи можуть включатися питання з тем, вивчення яких не виносились на семінарські заняття, а також питання, які передбачені планом для самостійного вивчення.

Про проведення підсумкової роботи ЗВО попереджаються не менш як за тиждень. З переліком тем, питання з яких буде винесено на контрольну роботу, ЗВО теж ознайомлюються завчасно.

Максимальна кількість балів за модульну контрольну роботу для ЗВО денної форми навчання становить **10**.

Критерії оцінки завдання модульної контрольної роботи, виходячи з максимальної кількості балів, передбачених за його виконання:

10-9 балів - відповідь правильна, повна, послідовна, логічна; ЗВО впевнено володіє фактичним матеріалом з усього курсу, вміє застосовувати його щодо конкретно поставлених завдань, чітко орієнтується в матеріалі, аналізує причинно-наслідкові зв'язки; ЗВО має навички користування нормативним матеріалом і вміло застосовує його при відповідях; відповідь на теоретичні запитання дає з використанням відповідної термінології, допускаючи при цьому 1-2 незначні помилки з фактичного матеріалу. вирішено правильно всі тестові завдання. Максимальна кількість балів за правильну відповідь на тестові завдання 0,5 балів.

8-6 балів - відповідь правильна, послідовна, логічна, але ЗВО допускає у викладі окремі незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосовувати його щодо конкретно поставлених завдань, у деяких випадках нечітко формулює загалом правильні відповіді; орієнтується в матеріалі; ЗВО має навички користування нормативним матеріалом; у тестових завданнях допущено не більше двох помилок.

5-4 бали ЗВО володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, не досить впевнено орієнтується у нормативній базі, не завжди вміє інтегровано застосовувати набуті знання для аналізу конкретних ситуацій, нечітко, а інколи й невірно формулює основні теоретичні положення та причинно-наслідкові зв'язки; у тестових завданнях допущено не більше 4 помилок.

3-1 бали ЗВО виявляє незнання більшої частини фактичного матеріалу; відповідь не розкриває поставлених запитань чи завдань; допускає грубі помилки. У тестових завданнях допущено 6 і більше помилок

0 балів передбачених для відповідного завдання – ставиться коли ЗВО не виконав відповідного завдання або виконав його повністю неправильно.

Після перевірки контрольної роботи та оголошення її результатів ЗВО надається можливість ознайомитись з власними роботами та завданнями для них, і при необхідності оспорити результати контрольної роботи.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Соціальне страхування як правова категорія

Питання для усного опитування

1. Необхідність та економічний зміст соціального страхування
2. Поняття, принципи та види загальнообов'язкового державного соціального страхування
3. Суб'єкти та об'єкти загальнообов'язкового державного соціального страхування
4. Види соціальних послуг і матеріального забезпечення в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування

Питання для самостійного опрацювання

1. Управління системою загальнообов'язкового державного соціального страхування
2. Фінансування системи загальнообов'язкового державного соціального страхування
3. Визначення основних понять та категорій системи загальнообов'язкового державного соціального страхування
4. Нагляд та контроль у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування
5. Зміст статті 46 конституції України та співвідношення понять соціальне страхування, соціальний захист, соціальне забезпечення, соціальні виплати, соціальні послуги.

Контрольні питання

1. Дайте визначення понять загальнообов'язкове державне соціальне страхування, страховий стаж, страховий ризик, страховий випадок, страховий фонд.
2. Назвіть суб'єктів загальнообов'язкового державного соціального страхування
3. Визначте основні функції загальнообов'язкового державного соціального страхування
4. Назвіть види загальнообов'язкового державного соціального страхування
5. Хто визнається застрахованою особою в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування?
6. Хто може бути страхувальником в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування?
7. Дайте визначення поняття єдиний соціальний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Теми для написання рефератів

1. Огляд систем соціального страхування зарубіжних країн
2. Причини запровадження систем соціального страхування та проблеми їх розвитку в Україні та світі

Література для реферування

1. Карамишев Дмитро, Карамишева Людмила Соціальне страхування як механізм реалізації соціальної політики держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/putp/2011-1/doc/3/02.pdf>

2. Тищенко О.В., Загальнообов'язкове державне соціальне страхування в Україні: теоретично-правові проблеми // Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2014 . Серія ПРАВО. Випуск 24. Том 2

3. Синчук С.М. Дискусійні питання теорії об'єкта соціально-страхових правовідносин [Електронний ресурс]. – Режим доступу: file:///C:/Users/%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%80/Downloads/dip_2013_60_34.pdf

4. Дейнега М.А. Особливості правового забезпечення соціального страхування в ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc10-2/part_2/6.pdf

Тестові завдання

1. Соціальна держава – це:

- 1) держава, в якій кожний громадянин зобов'язаний працювати на користь суспільства;
- 2) держава, в якій існує ефективна система соціального забезпечення, підтримуються малозабезпечені прошарки населення;
- 3) будь-яка держава, в якій забезпечується неухильне дотримання усіх законів;
- 4) держава, яка бере на себе обов'язок турбуватися про соціальну справедливість, добробут своїх громадян, їх соціальну захищеність.

2. До ознак соціальної держави зараховують:

- а) верховенство права;
- б) верховенство закону;
- в) відсутність безробіття;
- г) високий рівень соц. захисту.

3. Соціальне забезпечення – це:

- а) суспільно-історичний тип матеріального забезпечення престарілих і непрацездатних;
- б) особлива форма розподільчих відносин, що виникають при розподілі частини суспільних фондів споживання;
- в) предмет соціальної політики країни;
- г) невід'ємний елемент способу життя і якості життя;
- д) самостійна функція держави;
- е) правова форма матеріального забезпечення певних категорій осіб;
- є) форма опосередкованого стимулювання активної участі громадян у соціально-економічному житті суспільства;
- ж) конституційне право людини;
- з) галузь права.

4. Складовими соціального забезпечення є:

- а) соціально значимі обставини, які повністю або частково позбавляють особу чи її сім'ю джерел засобів до існування або призвели до додаткових витрат;
- б) грошова одиниця;
- в) фонди, що спеціально формуються для надання певного виду матеріального забезпечення вищезазначеним фізичним особам;
- г) соціальні норми;
- д) види соціального забезпечення, які гарантує держава;
- е) норми моралі;
- є) форми і способи надання засобів існування;
- ж) підстави та порядок надання того чи іншого виду соціального забезпечення;
- з) коло осіб, які потрапили у важкі життєві ситуації і втратили засоби до існування чи понесли додаткові витрати або не мають необхідного прожиткового мінімуму.

5. Основними формами соціального забезпечення в Україні є:

- а) загальнообов'язкове державне соціальне страхування;
- б) пенсійне страхування;
- в) державне соціальне забезпечення за рахунок бюджетних коштів;
- г) медичне страхування;
- д) недержавне соціальне забезпечення;
- е) змішане соціальне забезпечення окремих категорій громадян;
- є) добровільне страхування.

6. Види загальнообов'язкового державного соціального страхування:

- а) пенсійне страхування;
- б) приватне страхування;
- в) страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням і похованням;
- г) особисте страхування;
- д) медичне страхування;
- е) страхування на випадок безробіття;
- є) страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності;
- ж) добровільне страхування.

7. Основне призначення загальнообов'язкового державного соціального страхування полягає в:

- а) забезпеченні певними видами соціального забезпечення осіб, які у зв'язку зі специфікою їхньої суспільно корисної діяльності не підлягали обов'язковому соціальному страхуванню, а також усього населення без будь-якого зв'язку з трудовою діяльністю;
- б) забезпеченні певними видами соціального забезпечення осіб (належать до застрахованих), які займаються специфічною трудовою діяльністю і отримують матеріальне забезпечення відповідно до спеціальних законів;
- в) компенсації втраченого заробітку в разі настання страхового випадку або компенсація інших витрат, пов'язаних з цим.

Нормативні акти та література

1. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування. Закон України від 9 липня 2003 року № 1058-IV.
2. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Закон України від 23 вересня 1999 року № 1105-XIV.
3. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття. Закон України від 2 березня 2000 року № 1533-III.
4. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Закон України від 14 січня 1998 року № 16/98-ВР.
5. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування [Електронний ресурс] // Верховна Рада України; Закон від 08.07.2010 № 2464-VI. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>.
6. Аркатов Я.А. Основні суттєві ознаки загальнообов'язкового державного медичного страхування/Я.А. Аркатов// Право та інновації.-2014.-№ 4(8).-С.142-147.
7. Боднарук М. І. Правове регулювання соціального страхування в Україні: моногр. / М. І. Боднарук. – Чернівці: Чернів. нац. ун-т, 2014. – 472 с.
8. Крпельницька С. О. Соціальне страхування: навч. посіб. / С. О. Крпельницька, Т. В. Солоджук. – Вид. 2, перероб. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 336 с.
9. Коваль О. П. Модернізація системи соціального страхування в Україні: аналіт.

доп. / О. П. Коваль. – К.: НІСД, 2014. – 38 с.

10. Москаленко О. В. Міжнародні стандарти у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування / О. В. Москаленко // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди. – 2012. – Вип. 18. – С. 61-67. – (Серія «Право»).

11. Сільченко С. О. Механізм правового регулювання соціального страхування: теоретичні аспекти / С. О. Сільченко // Держава і право: зб. наук. пр. Юридичні і політичні науки. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, 2012. – Вип. 56. – С. 288-294.

12. Сільченко С. О. Етичні засади правового регулювання соціального страхування в Україні / С. О. Сільченко // Форум права. – 2011. – № 3. – С. 728-733. – Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/FP_index.htm_2011_3_123.pdf.

13. Сільченко С. О. Правове регулювання відносин соціального страхування: проблеми галузевої належності / С. О. Сільченко // Актуальні питання інноваційного розвитку: наук.-практ. журн. – 2011. – № 1. – С. 85-89.

14. Сидорчук А. А. Теоретичні аспекти державного соціального страхування / А. А. Сидорчук // Український соціум. – 2012. – № 3 (42). – С. 105-120.

15. Тищенко О. В. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування в Україні: теоретично-правові проблеми / О. В. Тищенко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2014. – Т. 2, вип. 24. – С. 198-200. – (Серія «Право»).

Тема 2. Суб'єкти та об'єкти соціального страхування

Питання для самостійного вивчення

1. Поняття та ознаки суб'єктів соціального страхування. Види суб'єктів системи соціального страхування України.

2. Застраховані особи як суб'єкти соціального страхування. Підстави набуття статусу застрахованої особи. Правове значення свідоцтва про загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

3. Поняття та види страхувальників. Порядок набуття статусу страхувальника.

4. Страховики у системі соціального страхування України. Види страховиків та особливості правового статусу окремих страховиків.

5. Страховий ризик – об'єкт соціального страхування. Страховий ризик як різновид соціального ризику. Ознаки страхових ризиків.

6. Види страхових ризиків. Співвідношення страхового ризику і страхового випадку. Порядок встановлення, фіксації і підтвердження страхових випадків. Страховий стаж.

Теми для написання рефератів

1. Роль держави у системі соціального страхування України.

2. Правовий статус застрахованих осіб.

3. Співвідношення понять «страхувальники» і «платники страхових внесків».

Нормативні акти та література

1. Бойко М.Д. Право соціального забезпечення України: Навч. посібник, вид. 3-тє, доп. та перероб. – К.: Атіка, 2006. – 380 с.

2. Болотіна Н.Б. Право соціального захисту України: Навч. посіб. – К.: Знання, 2005. – 615 с. – (Вища освіта 21 століття).

3. Болотіна Н.Б. Право соціального захисту: становлення і розвиток в Україні. – К.: Знання, 2005. – 381 с.

4. Дараганова Н. В. Предмет права соціального забезпечення / Н. В. Дараганова // Юридична наука.-2013.-№ 8.-С. 33-38
5. Право соціального забезпечення України: підручник / Т. А. Замфірова, М. І. Іншин, С. М. Прилипка та інші: за заг. редакцією Т. А. Замфірової, С. М. Прилипка, О. М. Ярошенка-2-ге видання-Х.:ФІНН, 2012.-С. 66-104
6. Право соціального забезпечення: навч. посібник/ П. Д. Пилипенко, В. Я. Бурак, С. М. Синчук та інші/ за редакцією П. Д. Пилипенко.-К.:Видавничий дім «ІнЮре», 2006.-С. 9-55.
7. Прилипка С. М. Проблеми предмета права соціального забезпечення: монографія / С. М. Прилипка. – Х.: ПП «Берека Нова», 2006. – 264 с.
8. Прилипка С.М. Система права соціального забезпечення/ С.М. Прилипка // Наук. записки. – 2009. - № 1(7). Право, економіка, гуманітарні науки. – С. 56-63.
9. Синчук С.М., Бурак В.Я. Право соціального забезпечення України: Навч. посіб. /За ред. С.М. Синчук. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 2003. – С. 16-18.
10. Сільченко С.О. До питання про метод права соціального забезпечення/ С. О. Сільченко // Право і безпека. – 2011. - № 5(42). – С. 190-194.
11. Сташків Б. І. Теорія права соціального забезпечення: навч. посібник / Б. І. Сташків // К.: Знання, 2005.-С. 67-112
12. Сташків Б.І. Право соціального забезпечення у системі національного права України / Б.І. Сташків // Соціальне право України. – 2013. № 2(3). – С.247-262.
13. Сташків Б.І. Теоретико-правові аспекти предмета права соціального забезпечення // Соціальне право України : Збірник наукових праць / За ред.. Л.П. Шумної. – Чернігів : Вид-во Чернігівського державного технологічного університету, 2012 - № 1(1). – С.231-242.
14. Сташків, Б. І. Проблеми предмета та системи права соціального забезпечення: навчальне видання / Б. І. Сташків. – Чернігів: Чернігівський державний технологічний університет, 2012. – 237 с.
15. Сташків, Б.І. Проблеми методу та правового режиму права соціального забезпечення : навчальне видання / Б. І. Сташків. – Чернігів : Чернігівський державний інститут права, соціальних технологій та праці, 2011. – 88 с.
16. Сташків, Б.І. Проблеми функцій права соціального забезпечення : стислий конспект лекції / Б.І. Сташків. – Чернігів : Чернігівський державний інститут права, соціальних технологій та праці, 2010. – 27 с.
17. Тищенко О.В. Концептуальні основи вчення про предмет права соціального забезпечення / О.В Тищенко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Юриспруденція.- 2014.-№ 7.- С. 161-164
18. Тищенко О.В. Поняття права соціального забезпечення: теоретичні аспекти/ О.В.Тищенко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. – 2014. – Вип. 26. – С. 115-119.
19. Тищенко О.В. Проблеми вдосконалення соціально-забезпечувального законодавства України / О.В. Тищенко// Порівняльно – аналітичне право. – 2015. - № 2. – С. 151-154.
20. Тищенко О.В. Реалізація гуманістичної функції права соціального забезпечення України в сучасних соціально-економічних умовах/ О.В. Тищенко// Юридичний науковий електронний журнал. – 2015. - № 3. – С. 101-104/[Електронний ресурс] : Режим доступу : (se).org.ua.
21. Шумило М.М. Розвиток науки права соціального забезпечення на сучасному етапі / М.М. Шумило // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 53. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2011. – С. 344-351.

Тема 3. Джерела надходження та використання коштів загальнообов'язкового державного соціального страхування

Питання для самосійного опрацювання

1. Джерела фінансування системи загальнообов'язкового державного соціального страхування.
2. Єдиний соціальний внесок: поняття та правовий механізм сплати. Платники єдиного соціального внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.
3. Порядок нарахування і сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.
4. Облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування страховиками.
5. Контроль за сплатою єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Порушення законодавства про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування і загальнообов'язкове державне пенсійне страхування
6. Інші джерела формування коштів соціального страхування. Роль держави у формуванні коштів соціального страхування.

Теми для написання рефератів

1. Платники єдиного соціального внеску їх класифікація.
2. Порядок нарахування, обчислення та сплати єдиного соціального внеску.
3. Державний реєстр загальнообов'язкового державного соціального страхування, його основні завдання.

Тестові завдання

- 1. Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування це:**
  - а) страховий внесок, збір якого здійснюється до видів загальнообов'язкового державного соціального страхування;
  - б) консолідований страховий внесок, збір якого здійснюється до системи загальнообов'язкового державного соціального страхування;
  - в) консолідований страховий внесок, збір якого здійснюється виключно роботодавцями до системи загальнообов'язкового державного соціального страхування.

- 2. Максимальна величина бази нарахування єдиного внеску:**
  - а) максимальна сума доходу застрахованої особи, що дорівнює сімнадцяти розмірам прожиткового мінімуму для працездатних осіб, на яку нараховується єдиний внесок;
  - б) максимальна сума доходу застрахованої особи, що дорівнює десяти розмірам прожиткового мінімуму для працездатних осіб, на яку нараховується єдиний внесок;
  - в) максимальна сума доходу застрахованої особи, що дорівнює двадцяти розмірам прожиткового мінімуму для працездатних осіб, на яку нараховується єдиний внесок.

- 3. Страхові кошти:**
  - а) кошти, які формуються за рахунок сплати єдиного внеску та надходжень від фінансових санкцій (штрафів та пені);
  - б) кошти, які формуються за рахунок сплати єдиного;
  - в) кошти, які формуються за рахунок сплати єдиного внеску та благодійних внесків.

- 4. Збір та ведення обліку єдиного внеску здійснюються за принципами:**
  - а) законодавчого визначення умов і порядку його сплати;
  - б) обов'язковості сплати;

- в) законодавчого визначення розміру єдиного внеску та пропорцій його розподілу за видами загальнообов'язкового державного соціального страхування;
- г) прозорості та публічності діяльності органу, що здійснює збір та веде облік єдиного внеску;
- д) всі відповіді вірні.

5. Платниками єдиного внеску є:

- а) роботодавці;
- б) застраховані;
- в) тільки роботодавці;
- г) вірно а), б).

б. Облік платників єдиного внеску здійснює:

- а) Пенсійним фондом;
- б) Державне казначейство;
- в) Фонди загальнообов'язкового державного соціального страхування.

7. Розмір єдиного внеску повинні забезпечувати:

- а) застрахованим особам страхові виплати і соціальні послуги, фінансування заходів, спрямованих на профілактику страхових випадків;
- б) створення резерву коштів для забезпечення страхових виплат та надання соціальних послуг застрахованим особам;
- в) покриття адміністративних витрат із забезпечення функціонування системи загальнообов'язкового державного соціального страхування;
- г) всі відповіді вірні.

8. Розмір єдиного внеску встановлюється:

- а) для кожної категорії платників;
- б) виключно для роботодавця;
- в) бюджетних установ.

9. Суми єдиного внеску розподіляються:

- а) за видами загальнообов'язкового державного соціального страхування;
- б) за видами виплат;
- в) за класами професійного ризику.

Змістовий модуль 2. Соціальне забезпечення в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування

Тема 4. Загальнообов'язкове державне пенсійне страхування

Питання для усного опитування

1. Принципи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування
2. Суб'єкти солідарної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування
3. Персоніфікований облік в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування
4. Добровільна участь в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування

Контрольні питання

1. Сформулюйте основні та спільні ознаки пенсійних реформ різних країн.
2. Яка система пенсійного забезпечення діяла до 1 січня 2004 року? Якими ознаками вона характеризувалась?
3. Які чинники зумовили необхідність реформувати систему пенсійного забезпечення в Україні?
4. У якому нормативному акті вперше було закріплено пенсійне страхування?
5. З яких рівнів складається сучасна пенсійна система України.
6. Поясніть принцип солідарності у пенсійному забезпеченні.
7. Охарактеризуйте солідарну систему пенсійного страхування.
8. Охарактеризуйте накопичувальну систему пенсійного страхування.
9. Охарактеризуйте недержавну систему пенсійного страхування.
10. Назвіть види пенсійних виплат, що здійснюються за рахунок коштів Пенсійного фонду в солідарній системі.
11. Назвіть види пенсійних виплат, що здійснюються за рахунок коштів Накопичувального фонду
12. Назвіть види пенсійних виплат, що здійснюються за рахунок коштів недержавного пенсійного фонду
13. Назвіть випадки, при яких припиняється участь застрахованих осіб у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.
14. Визначте, хто відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове пенсійне страхування" є страхувальником.
15. Які відомості повинен містити договір про добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування?
16. В яких випадках Пенсійний фонд відмовляє в укладенні договору про добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування?
17. В яких випадках договір про добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування може бути розірваний достроково застрахованою особою?
18. В яких випадках договір про добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування може бути розірваний достроково територіальним органом Пенсійного фонду?

Питання для самостійного вивчення

1. Права та обов'язки застрахованих осіб у солідарній системі пенсійного страхування.
2. Правовий статус Пенсійного фонду.
3. Органи управління Пенсійного фонду.
4. Повноваження правління Пенсійного фонду.
5. Виконавча дирекція Пенсійного фонду.
6. Наглядова рада Пенсійного фонду.

Література для реферування

1. Пелих І. В. Персоніфікований облік відомостей у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування // Таврійський науковий вісник № 78 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : file:///C:/Users/%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%80/Downloads/Tavnv_2012_78_53.pdf
2. Кучма О. Л. Проблеми визначення кола осіб, які підлягають загальнообов'язковому пенсійному страхуванню [Електронний ресурс]. - Режим доступу : [file:///C:/Users/%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%80/Downloads/Nvmgu_jur_2014_9-2\(2\)__7.pdf](file:///C:/Users/%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%80/Downloads/Nvmgu_jur_2014_9-2(2)__7.pdf)

Теми для написання рефератів

1. Правове регулювання механізму добровільної участі в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування
2. Правовий статус Пенсійного фонду та Пенсійного фонду України: порівняльно-правовий аспект

Тестові завдання

1. Органом, який здійснює керівництво та управління солідарною системою є:

- а) Міністерство праці та соціальної політики України;
- б) Пенсійний фонд;
- в) Накопичувальний фонд;
- г) Пенсійний фонд України.

2. Особи, які мають право на добровільну участь в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, можуть брати участь:

- а) тільки в солідарній системі;
- б) тільки в накопичувальній системі;
- в) в солідарній або системі недержавного пенсійного забезпечення, або одночасно в обох системах;
- г) в солідарній системі або в накопичувальній системі, або одночасно в обох системах.

3. Договір про добровільну участь укладається протягом терміну визначеного в договорі про добровільну участь, але не менше:

- а) трьох місяців;
- б) шести місяців;
- в) одного року;
- г) двох років.

4. Участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування припиняється:

- а) у разі якщо особа підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню втратила статус застрахованої особи;
- б) у разі закінчення строку дії договору про добровільну участь у пенсійному страхуванні;
- в) у разі досягнення застрахованою особою пенсійного віку;
- г) у разі ліквідації роботодавця-страхувальника застрахованої особи.

5. Персоніфікований облік було введено з:

- а) 1 липня 2000 року;
- б) 1 серпня 2000 року;
- в) 1 січня 2002 року;
- г) 1 січня 2004 року.

6. Відповідно до Закону України „Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування” за рахунок коштів Пенсійного фонду в солідарній системі призначаються такі пенсійні виплати:

- а) пенсії за віком;
- б) пенсії в разі втрати годувальника, якщо смерть годувальника не пов'язана з трудовим каліцтвом чи професійним захворюванням;
- в) пенсії за вислугу років;
- г) пенсії по інвалідності внаслідок загального захворювання (у тому числі каліцтва, не пов'язаного з роботою, інвалідності з дитинства).

7. Відповідно до Закону України „Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування” за рахунок коштів Накопичувального фонду здійснюються такі пенсійні виплати:

- а) довічна пенсія подружжя;
- б) дострокова пенсія подружжя;
- в) одноразова обумовлена пенсія;
- г) довічна обумовлена пенсія.

8. Відповідно до Закону України „Про недержавне пенсійне забезпечення” за рахунок коштів Недержавні пенсійні фонди можуть здійснювати такі види пенсійних виплат:

- а) довічна пенсія з установленим періодом;
- б) пенсія подружжя;
- в) пенсія на визначений строк;
- г) одноразова пенсійна виплата.

9. До 1 січня 2004 року в Україні повністю діяла система:

- а) бюджетного пенсійного забезпечення;
- б) державного пенсійного забезпечення;
- в) страхового пенсійного забезпечення;
- г) змішаного пенсійного забезпечення.

10. 9 липня 2003 року Верховна Рада прийняла такі нормативні акти:

- а) Закон України ”Про пенсійне забезпечення”;
- б) Закон України „Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування”;
- в) Закон України „Про загальнообов'язкове державне пенсійне забезпечення”;
- г) Закон України „Про недержавне пенсійне забезпечення”.

11. Вперше „пенсійне страхування” у системі соціального страхування було передбачено таким нормативним актом:

- а) Конституцією України;
- б) Основами законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування;
- в) Законом України „Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування”;
- г) Законом України ”Про пенсійне забезпечення”.

12. У зв'язку з прийняттям Закону України „Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування” в пенсійному забезпеченні відбулись такі зміни:

- а) замінено трудовий стаж на загальний трудовий стаж;
- б) визначено страхувальників, які мають сплачувати страхові внески за застрахованих осіб;
- в) введено ”коефіцієнт страхового стажу”;
- г) передбачені соціальні пенсії.

13. До набрання чинності Закону України „Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування” в Україні діяла однорівнева система пенсійного забезпечення, а саме:

- а) солідарна система;
- б) державна система;
- в) змішана система;
- г) бюджетна система.

14. Третій рівень структури системи пенсійного забезпечення складає:

- а) накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;
- б) система недержавного загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;
- в) система недержавного пенсійного забезпечення;
- г) система добровільного пенсійного забезпечення.

15. Другий та третій рівні структури пенсійного забезпечення становлять систему:

- а) загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;
- б) добровільного пенсійного забезпечення;
- в) недержавного пенсійного забезпечення;
- г) накопичувального пенсійного забезпечення.

Практичні ситуації**Задача 1**

Громадянка Казахстану В. переїхала на постійне місце проживання в Україну і звернулася з проханням роз'яснити, чи буде вона мати право на пенсію за місцем проживання? Заявниця надала документи підтверджуючі, що в Росії вона отримувала пенсію за віком.

Дайте відповідь по даній ситуації посилаючись на нормативні акти.

Задача 2

Громадянка Росії Д. переїхала в Україну на постійне місце проживання. Отримувала пенсію за вислугу років відповідно до законодавства Російської Федерації. Чи буде переглянуто розмір її пенсії в Україні?

Яким нормативним актом регламентується дане питання? Дайте роз'яснення.

Задача 3

У 2017 році громадянину Т. управлінням Пенсійного фонду було призначено пенсію за віком відповідно до Закону України „Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування”. У 2018 році пенсіонеру було встановлено II групу інвалідності, у зв'язку з чим, у нього виникло право на пенсію по інвалідності. Чи має право громадянин Т. право на пенсію за віком та пенсію по інвалідності одночасно.

Дайте відповідь по даній ситуації посилаючись на нормативні акти.

Задача 4

Громадянка М. два місяці здійснювала догляд за престарілим дідусем, який за висновком медичного закладу потребує постійного стороннього догляду. Чи підлягала громадянка В. за цей період загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню?

Задача 5

Громадянка О. звернулася в газету „Пенсійний Кур'єр” з проханням дати роз'яснення з наступного питання. Її молодший син Ф. півтора року забезпечував себе роботою самостійно - займався творчою діяльністю і отримував дохід від цієї діяльності. Мати хвилюється, що за вказаний період син не підлягав загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню.

Дайте відповідь по даній ситуації посилаючись на нормативні акти.

Задача 6

Громадянин В. працює на умовах трудового договору на підприємстві та підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню відповідно до Закону України „Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування”. Проте, він вважає, що його роботодавець сплачує замалу суму страхових внесків до Пенсійного фонду, у зв'язку з чим громадянин В. подав заяву на добровільну участь, щоб відраховувати на своє ім'я більшу суму страхових внесків та у майбутньому отримувати більший розмір пенсії. Але, територіальний орган Пенсійного фонду відмовив громадянину В. в укладанні договору про добровільну участь.

Чи правомірні дії Пенсійного фонду? Проаналізуйте ситуацію посилаючись на нормативні акти.

Задача 7

Громадянка Е. протягом двох років вона ніде не працювала, у зв'язку з чим, цей період не було зараховано до страхового стажу. Чи може громадянка Е. взяти добровільну участь в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування сплативши страхові внески за попередні два роки?

Задача 8

Громадянин Р. помилково сплатив надміру страхових внесків до солідарної системи. Чи зобов'язане управління Пенсійного фонду повернути надміру сплачені суми страхових внесків громадянину Р.?

Проаналізуйте ситуацію посилаючись на Закон України „Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування”.

Задача 9

Громадянин Б. звернувся до управління Пенсійного з проханням роз'яснити йому наступну ситуацію. П. 2 ч. 1 ст. 16 Закону України „Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування” передбачено, що застрахована особа має право отримувати від страхувальника підтвердження про сплату страхових внесків, у тому числі в письмовій формі. Проте, роботодавець не надає інформацію щодо сплати страхових внесків громадянину Б. посилаючись на те, що така інформація є конфіденційною, і може бути доступною лише для страхувальника (роботодавця) та Пенсійного фонду.

Чи правомірні дії роботодавця?

Нормативні акти та рекомендована література

1. Закон України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування” від 9 липня 2003 р. № 1058-ІУ // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 49—51. — Ст. 376.

2. Закон України “Про недержавне пенсійне забезпечення” від 9 липня 2003 р. № 1057-ІУ // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 47—48. — Ст. 376.

3. Закон України “Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування” від 8 липня 2010 року №2464-VI // Відомості Верховної Ради України. — 2011. - №2-3. — Ст.11.

4. Закон України “Про пенсійне забезпечення“ від 5 листопада 1991 року № 1788-ХІІ (із змінами та доповненнями) // [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1788-12>

5. Про створення Пенсійного фонду України: постанова Кабінету Міністрів України від 28 січня 1992 р. № 39 / [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.rada.gov.ua.

6. Положення про Пенсійний фонд України: затверджено Указом Президента України від 6 квітня 2011 року № 384/2011 // Урядовий кур'єр від 19.04.2011 № 71

7. Про основні напрями реформування пенсійного забезпечення в Україні: Указ Президента України від 3 квітня 1998 р. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

8. Концепція соціального забезпечення населення України / Схвалена постановою Верховної Ради України від 21 грудня 1993 // ВВР України. – 1994. – № 6. – ст. 3.

9. Про основні напрями реформування пенсійного забезпечення в Україні: Указ Президента України від 13 квітня 1998 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 15. – ст. 569.

10. Про передачу органам Пенсійного фонду України функцій з призначення і виплати пенсій деяким категоріям громадян: постанова Кабінету Міністрів України від 2 листопада 2006 р. № 22 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

11. Стратегія розвитку пенсійної системи, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 грудня 2005 року № 525-р / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

12. Концепція подальшого проведення пенсійної реформи, затв. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.10.2009 р. № 1113 // Пенсійний кур'єр. – 2009. – 30 жовтня. – № 44. – С. 1-3.

13. Аракчеев В.С. Пенсионное право России /В.С. Аракчеев. – СПб.: Юрид. центр Пресс, 2003.

14. Бондалетова Т.О., Харченко А.С. Етапи становлення пенсійного забезпечення України [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://intkonf.org/bondaletova-to-harchenko-as-etapi-stanovlennya-sistemi-pensiynogo-zabezpechennya-ukrayini/>

15. Боднарук М. І. Соціально-правові аспекти загальнообов'язкового пенсійного страхування в умовах ринково економіки // М.І. Боднарук /Збірник наукових праць. Держава і право. Випуск 21. - К.: Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України, 2003. - С.428-432

16. Бородай Г.О. Генеза правового статусу Пенсійного фонду України в період становлення [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr_pravo/2011_3/files/LA311_26.pdf

17. Бражко О.В. Реформування системи державного пенсійного страхування /О.В. Бражко //Економіка та держава. – 2010. - №5. – С.73-75.

18. Васильченко О. Пенсійна система України: сьогодення та перспективи // Праця і закон. - 2009. - №1. - С.8-13.

19. Грушко В. І. Пенсійна система України / [В. І. Грушко, Н. В. Грушко, О. В. Бевзенко та ін.] – К. : Кондор, 2006. – 336 с.

20. Губрієнко О.М. Проблеми та перспективи реформування пенсійної системи України [Електронний ресурс] // Вісник Запорізького національного університету. – 2010. - №4. – С. 57-64 // Режим доступу : web.znu.edu.ua/herald/issues/.../057-64.pdf

21. Дідковська Т.О. Поняття та сутність пенсійного забезпечення в Україні: сучасні реалії та перспективи розвитку [Електронний ресурс] // Форум права. – 2012. – № 1. – С. 253–257. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2012-1/12dtotpr.pdf>

22. Зеленко В.А. Сучасні пенсійні системи країн пострадянського простору і досвід України // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 8 (86). – С. 159-166

23. Казанчан А.А. Поняття та види пенсійного забезпечення в Україні // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского Серия «Юридические науки». Том 23 (62). № 1. 2010 г. С.142-149 / [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://science.crimea.edu/zapiski/2010/law/uch_23_1law/18_kazanchan.pdf.

24. Коваль О. П. Проблеми становлення накопичувальної складової пенсійного забезпечення в Україні: аналіт. доп. /О. П. Коваль. – К. : НІСД, 2011. – 96 с // [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/pensionka-a0d1f.pdf>

25. Кондрат І. Ю. Пенсійне забезпечення в Україні й світі / І. Ю. Кондрат // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.3. – С. 204–208.

26. Кравченко М.В. Накопичувальна пенсійна система як інструмент соціального захисту громадян [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/e-journals/dutp/2010_1/txts/10kmvszg.pdf
27. Криклій, В. А. Етапи становлення системи пенсійного забезпечення в Україні // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. - №5. - С. 47 - 48
28. Лопачов В.С. Історія розвитку пенсійного забезпечення в Україні [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://storage.library.opu.ua/online/periodic/iv-22/132-138.pdf>
29. Лопушняк Г. Система пенсійного забезпечення в Україні: сучасний стан та тенденції реформування / Г.Лопушняк // Науковий вісник. – 2011. – вип.7. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.lvivacademy.com/visnik7/fail/lopyushnjak.pdf
30. Люблін В. Д. Правові аспекти реформування пенсійної системи України в сучасних умовах / В. Д. Люблін, І. Б. Тацішин // Форум права. – 2010. – № 4. – С. 600–604 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2010-4/10lvdvcsu.pdf>
31. Мальований М. Історичний розвиток системи пенсійного забезпечення в світі / М. Мальований // Економіка А П К. - 2005. - №3. - С.31-36.
32. Медведчук О. О. Реформування системи пенсійного забезпечення в Україні / О. О. Медведчук // Економіка і держава. - 2009. - №3. - С.58-60.
33. Мелешко О.В. Історіографія виникнення сучасної системи пенсійного забезпечення як виду соціального захисту населення / О.В. Мелешко // Вісник СНАУ. – 2008. – Випуск 12/1(33). – С. 115–120. – (Серія «Економіка та менеджмент»)
34. Надієнко О. І. Історико-правовий досвід пенсійного забезпечення в Україні (дореволюційний період) / О.І. Надієнко. – Вісник Закарпатського юридичного університету. – 2009. - № 2. – С. 56-66
35. Надточій Б., Яценко В. Пенсійне забезпечення в Україні: історичний аспект // Україна: аспекти праці. - 2000. - №1. - С.8-15.
36. Новиков А. А. Эволюция пенсионной системы России : автореф. дис. на соискание уч. Степени доктора экон. наук : спец. 08.00.01 “Экономическая теория” / А. А. Новиков. – М., 2008. – 44 с.
37. Норд Г.Л., Черненко К.П. Порівняльний аналіз функціонування багаторівневих систем пенсійного забезпечення в країнах ЄС та можливості їх запровадження в Україні // Наукові праці. Том 126. Випуск 113 / [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/economy/2010/126-113-7.pdf>.
38. Оклей І.В. До питання становлення і розвитку законодавства про пенсійне забезпечення: історико-правовий аспект // Вісник Академії правових наук України. — 2006. — №2. — С. 239
39. Оклей І.В. Щодо вдосконалення правового регулювання пенсійного забезпечення / І.В. Оклей // Форми соціально-правового захисту працівників у службово-трудовах відносинах: наук.-практ. конф., 2 – 4 черв. 2005 р., Суми: матеріали / за заг. ред. В.С. Венедіктова. – Х.: Нац. ун-т внутр. справ, 2005. – С. 323–325.
40. Оклей І.В. Новація принципів пенсійного забезпечення в умовах пенсійного реформування / І.В. Оклей // Актуальні проблеми правознавства: наук. конф. молод. учен. та здобувачів, 11 – 12 лист. 2004 р., Харків; тези доп. та наук. повідомл. учасн. / за ред. М.І. Панова. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2004. – С. 112–114.
41. Оклей І.В. Міжнародний досвід реформування пенсійної системи / І.В. Оклей // Захист соціальних та економічних прав людини: міжнародні стандарти і законодавство України: наук.-практ. конф., 12 берез. 2004 р., Київ: матеріали / за ред. О.Ф. Штанька, Н.Б. Болотіної. – К.: КЮІ МВС України, 2004. – Ч. 2. – С. 44–47.
42. Орел М. Необхідно затвердити страхові принципи пенсійної системи / М. Орел, В. Надрага // Пенсійний кур'єр. – 2010. – 23 квітня. – № 17. – С. 2.

43. Орел М. Накопичувальна система: необхідно прийняти спеціальний закон / М. Орел // Пенсійний кур'єр. – 2010. – 12 лютого. – № 7. – С. 3.
44. Орел М. „Альтернативы накопительной системе нет”. Члены правительства и парламентарии обсуждали возможность введения II уровня пенсионной системы уже в ближайшей перспективе / М.Орел, С.Тигипко // Пенсионный курьер. – 2010. – 24 сентября. – № 39. – С. 2.
45. Панченко І. Міжнародний досвід формування другого рівня пенсійного забезпечення в деяких країнах світу / І. Панченко // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2011. — Вип.2 (5). — [Електронний ресурс]. - Режим доступу до журн.: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2011/11pivdks.pdf>.
46. Прилипко С. Право на пенсійне забезпечення та його реалізація в умовах ринкової економіки /С. Прилипко //Право України. –2003. - № 2. – С. 45 – 48.
47. Ризики, загрози, пріоритети та наслідки реформування пенсійної системи України: аналіт. доп. /О.П. Коваль. – К.: НІСД, 2012. – 44с. / [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.niss.gov.ua/public/File/2012_table/0516_dop.pdf
48. Роик В. Эволюция пенсионных систем: мировые тенденции и опыт России / В. Роик // Человек и труд. – 2008. – № 8, 9
49. Роик В.Д. Зарубежный опыт организации и модернизации пенсионных систем: уроки для России /В.Д. Роик, Б.Г. Степанов, Е.В. Эченикэ. – М.: Энди -Зайн, 2007.
50. Скоробогатько А.В. Створення загальнодержавної системи пенсійного забезпечення в СРСР (1956-1990р.р.) / [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ms/2012_2_2/34.pdf
51. Скоропад І. С. Особливості функціонування системи пенсійного забезпечення в Україні на сучасному етапі / І. С. Скоропад, Л. В. Кулак // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.9. – С. 237–240
52. Сташків Б. І. Теорія права соціального забезпечення / В. І. Сташків. – К., 2005. – 405 с
53. Якимова Л.П. Еволюція пенсійної системи України / [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_gum/aprer/2010_6_2/7.pdf
54. Артементов В. Системи альтернативного пенсійного забезпечення. Світовий досвід / В. Артементов // Профспілкові відомості. – 1995. – № 4.
55. Бессараб В., Грушко Л. І. Реформа солідарної пенсійної системи: надто дорога непослідовність / В. Бессараб, Л. Грушко // Україна: аспекти праці. - 2008. - № 1. -С. 12 - 20.
56. Варнхейген М. Розвиток системи державного пенсійного забезпечення у США / М. Варнхейген // Соціальний захист. – 1998. – Серпень. – С. 92 – 99.
57. Матросова Т.Н. Реформа пенсионной системы в Японии / Т.Н. Матросова // Труд за рубежом. - 2008. - № 3. -С. 94-111.
58. Набиева В. Корпоративные пенсионные системы: запаяная практика / В. Набиева // Человек и труд. -2008. -№ 9.- С. 35 - 37.
59. Попов А.А. Индивидуальные формы пенсионных накоплений в США / А.А. Попов // Труд за рубежом. - 2007. - № 3. - С. 55 -79.
60. Попов А.А. Пенсионные накопления в США и России в условиях кризиса / А.А. Попов // Труд за рубежом. - 2009. - № 2.- С. 117-142.
61. Попова Н. Обязательное и добровольное пенсионное страхование граждан в северных регионах России: проблемы решения / Н. Попова // Человек и труд. - 2008. - № 3.- С. 37 -38.
62. Сташків Б.І. Окремі питання здійснення пенсійної реформи в Україні / Б.І. Сташків // Вісник Чернігівського державного інституту права, соціальних технологій та праці. 2010.- № 2. – С. 166-181.
63. Сухорукова Е. Профессиональные пенсии: формирование страховых механизмов / Е. Сухорукова // Человек и труд. - 2008. - № 7. - С. 27 - 30.

64. Шумна Л.П. Основні напрями гендерного аналізу пенсійної системи України / Л.П Шумна // Безпека життєдіяльності жінок і чоловіків: гендерний аспект: Матеріали обласної науково-практичної конференції / Голова редколегії І.В. Дорожкіна. – Чернігів: ЧДПУ, 2007. – С. 58-61.

65. Шумна Л.П. Пенсійна система України: зміст та правове регулювання / Шумна Л.П. // Актуальні проблеми держави і права: Збірник наукових праць. Вип. 30. – Одеса: Юридична література, 2007. – С. 46-50.

66. Тищенко О.В. Соціально-правові аспекти реалізації пенсійної реформи України та країнах Європейського Союзу: Монографія / О. В. Тищенко, Є. Ф. Томін. — К.: ВГЛ «Обрії», 2009. — 186 с.

Тема 5. Пенсійне забезпечення в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування

Питання усного опитування

1. Трудовий стаж та його види
2. Страховий стаж, обчислення страхового стажу, коефіцієнт трудового стажу
3. Порядок обчислення заробітної плати для призначення пенсії в солідарній системі
4. Пенсії за віком у солідарній системі: загальні умови призначення пенсій за віком.
5. Пенсія по інвалідності в солідарній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування
6. Пенсія в зв'язку з втратою годувальника в солідарній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування

Контрольні питання

1. Поясніть формулу визначення заробітної плати для обчислення пенсій в солідарній системі.
2. Назвіть види трудового стажу
3. Які документи можна пред'явити для підтвердження заробітку під час призначення пенсії?
4. Якщо особа навчалася, одержуючи вищу або спеціальну освіту в 1998-2003 роках, чи буде зараховано ці періоди до страхового стажу?
5. В чому полягає основна різниця між страховим та трудовим стажем?
6. В чому полягає суть обчислення трудового стажу у пільговому порядку?
7. Назвіть які існують порядки обчислення та форми підтвердження трудового стажу
8. Назвіть види спеціального трудового стажу та критерії за якими він поділяється.
9. Поясніть формулу визначення коефіцієнту страхового стажу.
10. Охарактеризуйте значення страхового стажу в пенсійному забезпечення.
11. Назвіть умови призначення пенсій за віком у солідарній системі.
12. Поясніть формулу обчислення розміру пенсії за віком у солідарній системі?
13. Дайте визначення поняття “пенсії по інвалідності у системі загальнообов'язкового державного страхування”.
14. Назвіть ознаки, за якими відрізняється пенсія по інвалідності від інших видів пенсій в солідарній системі.
15. Назвіть умови призначення пенсії по інвалідності у солідарній системі.
16. Охарактеризуйте причини інвалідності та їх значення у пенсійному забезпеченні?
17. Яке значення має страховий стаж при призначенні пенсії по інвалідності у солідарній системі?
18. Як визначається розмір пенсії по інвалідності?

Питання для самостійного вивчення

1. Порівняльний аналіз змісту страхового стажу із змістом загального трудового стажу. Періоди, які враховуються до страхового стажу для обчислення пенсії згідно ст. 24 Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” (за які сплачені страхові внески застрахованою особою; на користь застрахованої особи).
2. Виплати (доходи), що враховуються в заробітну плату (дохід) зареєстрованої особи для обчислення пенсії. Перелік видів заробітної плати та інших виплат, на які не нараховуються єдиний страховий внесок і які не враховуються при визначенні середньомісячного заробітку для обчислення пенсії.
3. Механізм розрахунку розміру пенсії за віком у солідарній системі.
4. Механізм призначення пенсій по інвалідності у солідарній системі. Період, на який встановлюється інвалідність. Строк виплати пенсії по інвалідності в разі зміни групи інвалідності або відновлення працездатності. Надбавки та підвищення до пенсії по інвалідності.
5. Механізм призначення пенсій у зв’язку з втратою годувальника.

Література для реферування

1. Костюк В. Л. Страховий стаж: поняття, ознаки, види й тенденції удосконалення // Наукові записки НаУКМА. 2017. Том 193. Юридичні науки [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/12448/Kostiuk_Strakhovyi_stazh.pdf
2. Кисельова О.І. Щодо співвідношення понять «трудоий» та «страховий» стаж [Електронний ресурс]. - Режим доступу : https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/34479/1/Kiselyova_Regarding_the_relationship_between.pdf
3. Михайлова І.Ю. Поняття та умови пільгового пенсійного забезпечення // Університетські наукові записки. – 2016. - №59. – С.257-264
4. Зіноватна І.В. Пенсія в зв’язку з втратою годувальника в системі загальнообов’язкового державного соціального страхування // Право і інновації. – 2017. - № 2 (18). – С.86-91
5. Шлапко Т.В. Пенсія по інвалідності: умови призначення за солідарною системою та їх удосконалення // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2016. – Випуск 2. Том 1. – 176-180

Теми для написання рефератів

1. Втрата годувальника як підстава пенсійного забезпечення
2. Причини та групи інвалідності та їх значення в призначенні пенсій по інвалідності
3. Спеціальний трудовий стаж та його значення в призначенні пенсії

Тестові завдання

1. Для обчислення пенсії враховується:

- а) заробітна плата (дохід) за весь період страхового стажу починаючи з 1 липня 2000 року, а також за бажанням пенсіонера заробітна плата (дохід) за будь-які 60 календарних місяців страхового стажу підряд до 1 липня 2000 року незалежно від перерв;
- б) заробітна плата (дохід) за весь період страхового стажу починаючи з 1 липня 2000 року та заробітна плата (дохід) за будь-які 60 календарних місяців страхового стажу підряд до 1 липня 2000 року незалежно від перерв;
- в) заробітна плата (дохід) за весь період страхового стажу починаючи з 1 липня 2000 року;
- г) заробітна плата (дохід) за весь період страхового стажу починаючи з 1 січня 2004 року, а також за бажанням пенсіонера заробітна плата (дохід) за будь-які 60 календарних місяців страхового стажу підряд до 1 січня 2004 року незалежно від перерв.

2. Поясніть, що означає Z_c , у формулі визначення заробітної плати для обчислення пенсії - $Z_p = Z_c \times (C_k : K)$:

- а) заробітна плата (дохід) застрахованої особи для обчислення пенсії, у гривнях;
- б) середня заробітна плата (дохід) у середньому на одну застраховану особу в цілому в Україні, з якої сплачено страхові внески, за три календарні роки, що передують року звернення за призначенням пенсії;
- в) заробітна плата застрахованої особи за попередні три календарні роки, що передують року звернення за призначенням пенсії;
- г) коефіцієнт заробітної плати застрахованої особи.

3. Коефіцієнт заробітної плати (доходу) застрахованої особи за кожний місяць страхового стажу, який враховується при обчисленні пенсії, визначається за формулою:

- а) $Z_v : Z_c$;
- б) $Z_c : Z_v$;
- в) $Z_v \times Z_c$;
- г) $K \times Z_c$.

4. Загальний трудовий стаж – це:

- а) сумарна тривалість трудової та іншої суспільно корисної діяльності, протягом якого особа підлягала загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню;
- б) сумарна тривалість трудової та іншої суспільно корисної діяльності незалежно від характеру й тривалості роботи та перерв у ній, що спеціально передбачена нормами права;
- в) сумарна тривалість трудової та іншої суспільно корисної діяльності в певних галузях народного господарства з урахуванням умов її важкості або інтенсивності, займаної посади або місцевості, в якій вона здійснюється.
- г) період протягом якого особа підлягала загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню та на користь якої сплачувались страхові внески в розмірі не нижчому ніж мінімальний страховий внесок.

5. Страховий стаж обчислюється в:

- а) годинах;
- б) днях;
- в) місяцях;
- г) роках.

6. Страховий стаж – це:

- а) період (строк), протягом якого особа здійснювала трудову діяльність, як правило, в певних галузях народного господарства з урахуванням умов її важкості та інтенсивності;
- б) це сумарні періоди певних видів трудової діяльності, що є підставою виникнення права на окремі види соціального забезпечення, в тому числі і на пенсійне забезпечення;
- в) період (строк), протягом якого особа підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню та за який щомісяця сплачено страховий внесок в сумі не меншій, ніж мінімальний страховий внесок.
- г) сумарна тривалість трудової та іншої суспільно корисної діяльності в певних галузях народного господарства з урахуванням умов її важкості або інтенсивності, займаної посади або місцевості, в якій вона здійснюється

7. Коефіцієнт страхового стажу визначається за формулою:

а)
$$K_c = \frac{C_m \times B_m}{100\% \times 12};$$

б)
$$K_c = \frac{C_m \times B_c}{100\% \times 12};$$

в)
$$K_c = \frac{C_v \times B_m}{100\% \times 12};$$

г)
$$K_c = \frac{C_k \times B_t}{100\% \times 12};$$

8. Величина оцінки одного року страхового стажу для осіб, які беруть участь в солідарній системі дорівнює:

- а) 1 %;
- б) 1,08 %;
- в) 1,25 %;
- г) 1,35 %.

9. Для призначення пенсії за віком є необхідним страховий стаж не менше:

- а) 20 років;
- б) 15 років;
- в) 10 років;
- г) 5 років;
- д) власний варіант відповіді.

10. Розмір пенсії за віком визначається за формулою:

- а) $P = C_m \times B_c$;
- б) $P = 3п \times K_c$;
- в) $P = C_m \times K_c$;
- г) $P = C_v \times 3п$;
- д) власний варіант відповіді.

11. Згідно з Законом України „Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” за кожний повний рік страхового стажу понад 35 років чоловікам і 30 років жінкам пенсія збільшується на:

- а) 1 % розміру пенсії, обчисленої відповідно до ст. 27, але не більше як на 1 % мінімального розміру пенсії за віком;
- б) 1 % розміру пенсії, обчисленої відповідно до ст. 27, але не більше як на 2 % мінімального розміру пенсії за віком;
- в) 1 % розміру пенсії, обчисленої відповідно до ст. 27, але не більше як на 3 % мінімального розміру пенсії за віком;
- г) 1 % розміру пенсії, обчисленої відповідно до ст. 27, але не більше як на 4 % мінімального розміру пенсії за віком.

12. Який розмір пенсії по інвалідності встановлено для І групи?

- а) 90 % пенсії за віком;

- б) 40 % прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність;
- в) 100 % пенсії за віком;
- г) 80% прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність;
- д) власний варіант відповіді.

13. В якому розмірі призначається пенсія інвалідам II групи?

- а) 60 % прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність;
- б) 90 % пенсії за віком;
- в) 100 % прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність;
- г) 80% пенсії за віком;
- д) власний варіант відповіді.

14. Пенсія по інвалідності призначається:

- а) після досягнення пенсійного віку на 10 років;
- б) на 2 роки встановлення інвалідності;
- в) на весь строк встановлення інвалідності;
- г) на час навчання;
- д) власний варіант відповіді.

15. Від чого залежить розмір пенсії по інвалідності?

- а) від тривалості страхового стажу;
- б) від кількості родичів;
- в) від житлових умов;
- г) від суспільно корисної діяльності;
- д) власний варіант відповіді.

16. Що необхідно віднести до обов'язкових ознак, які впливають на розмір пенсії по інвалідності?

- а) потреба в догляді, наявність особливих заслуг;
- б) причину інвалідності, групу інвалідності;
- в) тривалість страхового стажу, причина інвалідності, сімейний стан інваліда;
- г) причину інвалідності, групу інвалідності, заробітна плата особи;
- д) власний варіант відповіді.

17. Що необхідно віднести до додаткових ознак, що впливають на розмір пенсії по інвалідності?

- а) потреба в догляді, наявність особливих заслуг, заробітна плата особи;
- б) причину інвалідності, групу інвалідності;
- в) тривалість страхового стажу, причина інвалідності, сімейний стан особи з інвалідністю;
- г) причину інвалідності, групу інвалідності, заробітна плата особи;
- д) власний варіант відповіді.

18. Якщо інвалідність настала в період проходження строкової військової служби, то пенсія по інвалідності призначається особі незалежно від:

- а) віку;
- б) причини інвалідності;
- в) умов праці;
- г) наявності страхового стажу;
- д) власний варіант відповіді.

19. У разі зміни групи інвалідності пенсія в новому розмірі виплачується:

- а) з першого числа місяця, наступного за місяцем;
- б) з наступного місяця;
- в) з дня звернення;
- г) з дня зміни групи інвалідності;
- д) власний варіант відповіді.

20. Хто має право на пенсію вразі втрати годувальника?

- а) непрацездатні члени сім'ї, які перебували на утриманні;
- б) непрацездатні члени сім'ї, які не перебували на утриманні;
- в) батько, мати, тітка, дядько, чоловік (дружина), неповнолітні діти;
- г) непрацездатним членам сім'ї померлого наукового (науково-педагогічного) працівника (годувальника), які були на його утриманні (при цьому дітям пенсія призначається незалежно від того, чи були вони на утриманні годувальника).

21. На який період призначається пенсія вразі втрати годувальника?

- а) на весь період, протягом якого член сім'ї померлого вважається непрацездатним;
- б) довічно;
- в) на тривалий час;
- г) на час непрацездатності.

22. В якому розмірі призначається пенсія в разі втрати годувальника, на одного непрацездатного члена сім'ї?

- а) 60 %;
- б) 50 %;
- в) 100 %;
- г) 80 %.

23. В якому розмірі призначається пенсія в разі втрати годувальника, на двох і більше непрацездатного члена сім'ї?

- а) 60%;
- б) 40%;
- в) 100%;
- г) 80%.

24. Дітям пенсія у зв'язку з втратою годувальника призначається:

- а) якщо вони перебували на утриманні;
- б) якщо вони є непрацездатними;
- в) незалежно від того, чи були вони на утриманні годувальника;
- г) не призначається взагалі.

25. В якому нормативному акті визначено коло осіб, які мають право на призначення пенсії у зв'язку з втратою годувальника?

- а) постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження порядку призначення та виплати пенсії в зв'язку з втратою годувальника в солідарній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування";
- б) Законом України „Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування”;
- г) Законі України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»?

26. До досягнення якого віку діти, що навчаються мають право на пенсію вразі втрати годувальника?

- а) 18 років;
- б) 21 року;
- в) 23 років;
- г) 25 років.

27. За яких умов отримують пенсію вразі втрати годувальника діти-сироти?

- а) якщо навчаються;
- б) повинні працювати;
- в) перебувати у шлюбі;
- г) незалежно від того, навчаються вони чи ні.

28. До спливу якого часу, діти, що народилися після смерті годувальника мають право на пенсію?

- а) 10 місяців;
- б) 1 року;
- в) 9 місяців;
- г) 2 років.

29. В якому порядку пенсія виплачується пенсія в разі втрати годувальника на всіх членів сім'ї (за загальним правилом)?

- а) виділяється частка на кожного члена сім'ї і виплачується окремо;
- б) виділяється частка на кожного члена сім'ї;
- в) виплачується окремо;
- г) призначається одна спільна пенсія.

Практичні завдання

Задача 1

У період з 1991 року по 1995 рік гр.К здійснював свою трудову діяльність на підприємстві «Колос». За даний період трудової діяльності дані трудової книжки не збереглися. Однак, гр. К дійсно працював в цей період, що можуть підтвердити представники профспілкового комітету, членом якого він був. Яким документом відповідно до даних практичної ситуації може бути підтверджено період трудової діяльності. Відповідь обґрунтуйте з посиланням на відповідний нормативно-правовий акт.

Задача 2

5 січня поточного року до управління Пенсійного фонду України за призначенням пенсії за віком звернувся громадянин Т., віком 60 років.

Згідно з представленими документами страховий стаж становить:

З 01.09.1967 по 01.07.1969 – навчання за денною формою в профтехучилищі;

З 04.08.1969 по 19.05.1974 – робота, виконувана на підставі трудового договору на заводі;

З 25.05.1974 по 28.07.1978 – робота, виконувана на підставі трудового договору на державній службі;

З 05.09.1978 по день звернення за пенсією - робота, виконувана на підставі трудового договору на підприємстві.

Сплата єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування проведена по місяць звернення за пенсією включно.

Заробітна плата представлена для обчислення розміру пенсії відповідно до частини 1 статті 27 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування».

Згідно з довідкою про заробітну плату, заробітна плата врахована за період з 01.01.1983 року по 31.12.1987 року (60 місяців підряд за вибором заявника), а за період з

01.07.2000 року по місяць звернення за пенсією – за даними, що містяться в системі персоніфікованого обліку.

Сума коефіцієнтів заробітної плати за 196 місяців становить 295,82998.

Визначте коефіцієнт страхового стажу та заробітну плату для обчислення пенсії.

Задача 3

25 січня року до управління Пенсійного фонду за призначенням пенсії за віком звернувся громадянин В., віком 60 років.

Згідно з представленими документами страховий стаж становить:

З 16.05.1969 по 24.06.1971 – військова служба;

З 01.09.1971 по 03.07.1976 – навчання за денною формою в університеті;

З 02.08.1976 по 18.09.1984 – служба в органах внутрішніх справ;

З 15.10.1984 по 30.06.2018 – робота, виконувана на підставі трудового договору на підприємстві.

Сплата єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування проведена по червень 2018 року включно.

Заробітна плата представлена для обчислення розміру пенсії відповідно до частини 1 статті 27 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування».

Згідно з довідкою про заробітну плату, заробітна плата врахована за період з 01.02.1985 року по 31.01.1990 року (60 місяців підряд за вибором заявника), а за період з 01.07.2000 року по 30.06.2018 року – за даними, що містяться в системі персоніфікованого обліку.

Сума коефіцієнтів заробітної плати за 197 місяців становить 352,25351.

Визначте коефіцієнт страхового стажу та заробітну плату для обчислення пенсії.

Задача 4

28 лютого до управління Пенсійного фонду за призначенням пенсії за віком звернувся громадянин К.

Згідно з представленими документами страховий стаж становить:

З 01.09.1967 по 01.07.1969 – навчання за денною формою в профтехучилищі;

З 11.11.1969 по 19.12.1971 – військова служба;

З 25.12.1971 по 20.09.1972 військова служба за контрактом;

25.09.1972 по день звернення за пенсією – працює за трудовим договором в автоколоні.

Сплата єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування проведена по лютий включно.

Заробітна плата представлена для обчислення розміру пенсії відповідно до частини 1 статті 27 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування».

Згідно з довідкою про заробітну плату, заробітна плата врахована за період з 01.01.1992 року по 31.12.1996 року (60 місяців підряд за вибором заявника), а за період з 01.07.2000 року по місяць звернення за пенсією – за даними, що містяться в системі персоніфікованого обліку.

Сума коефіцієнтів заробітної плати за 202 місяці становить 285,48788.

Визначте в якому віці громадянин К. матиме право на пенсію? Визначте розмір пенсії за віком.

Задача 5

15 лютого за консультацією з питань пенсійного забезпечення по інвалідності звернувся громадянин В.

Він повідомив, що згідно з довідкою МСЕК 24 листопада попереднього року йому встановлено 3 групи інвалідності внаслідок загального захворювання.

Згідно з представленими документами його страховий стаж становить 5 років 5 місяців.

За даними персоніфікованого обліку сума коефіцієнтів заробітної плати за 65 місяців страхового стажу, за які враховано заробітну плату становить 86,74321.

Визначте, чи має громадянин В. право на пенсію по інвалідності, з якого строку та в якому розмірі її слід призначати? Які уточнюючі питання варто задати юрисконсульту з метою формування обґрунтованої відповіді.

Задача 6

23 лютого до управління Пенсійного фонду за призначенням пенсії по інвалідності звернулася громадянка А., 08.03.1980 року народження.

Згідно з довідкою МСЕК 8 лютого їй встановлено 1 групу інвалідності внаслідок загального захворювання.

Згідно з представленими документами її страховий стаж становить 5 років і 3 місяці.

Згідно з довідкою про заробітну плату, заробітна плата врахована за даними, що містяться в системі персоніфікованого обліку і сума коефіцієнтів заробітної плати за 63 місяці становить 91,24849.

Чи має право громадянка А. право на пенсію по інвалідності, з якого строку та в якому розмірі її слід призначити? Відповідь обґрунтуйте

Задача 7

18 березня до управління Пенсійного фонду за призначенням пенсії у зв'язку з втратою годувальника на дитину, 03.07.2003 року народження, звернулася громадянка О.

Згідно з представленими документами годувальник М. помер 30 вересня попереднього року у віці 40 років. Його страховий стаж становить 21 рік 10 місяців.

За даними, що містяться в системі персоніфікованого обліку сума коефіцієнтів заробітної плати за 198 місяців становить 576,84320.

12 квітня до управління Пенсійного фонду за виділенням частки пенсії у зв'язку з втратою годувальника за цього ж померлого годувальника М. звернувся громадянин П. (дитина від першого шлюбу), 14.11.1999 року народження. Громадянин П. також надав документи про навчання за денною формою навчання в університеті.

Чи має громадянка О. та громадянин П. право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника, на який термін та в якому розмірі її слід призначити?

Задача 8

5 березня до управління Пенсійного фонду за призначенням пенсії у зв'язку з втратою годувальника як дитині-сироті звернувся громадянин В., 14.05.2005 року народження.

Заявник надав документи про смерть обох батьків, згідно з якими батько помер 12.12 попереднього року у віці 46 років, а мати – 27.01 у віці 45 років.

Страховий стаж батька становить 28 років 3 місяці, страховий стаж матері – 29 років 1 місяць.

Сума коефіцієнтів заробітної плати батька за 134 місяці становить 336,96401, сума коефіцієнтів заробітної плати матері за 168 місяців становить 312,46932.

Чи має громадянин В. право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника, на який термін та в якому розмірі її слід призначити? Відповідь обґрунтуйте

Нормативно-правові акти та література

1. Про пенсійне забезпечення: Закон України від 05.11.1991 № 1788-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1788-12>

2. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 № 2464-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>

3. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 № 1058-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1058-15>

4. Положення про Пенсійний фонд України: Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 23.07.2014 № 280 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280-2014-п>

5. Інструкції про порядок обчислення і сплати страхувальниками та застрахованими особами внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування до Пенсійного фонду України: Затверджено постановою Правління Пенсійного фонду України від 19.12.2003 № 21-1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0064-04>

6. Порядок нарахування та сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування за деякі категорії застрахованих осіб: Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 02.03.2011 № 178 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/178-2011-п>

7. Порядок підтвердження наявного трудового стажу для призначення пенсій за відсутності трудової книжки або відповідних записів у ній: Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 12.08.1993 № 637 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/637-93-п>

8. Інструкція про порядок нарахування і сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 20.04.2015 № 449 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0508-15>

9. Положення про реєстр страхувальників: Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 24.11.2014 № 1162 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1553-14>

10. Порядок обліку платників єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 24.11.2014 № 1162 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1553-14>

11. Положення про реєстр застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування : Затверджено постановою правління Пенсійного фонду України від 18.06.2014 № 10-1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0785-14>

12. Порядок визначення заробітної плати (доходу) для призначення пенсії у разі втрати документів про її нарахування та виплату: Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 07.07.2006 № 919 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/919-2006-п>

13. Безверхий К. Єдиний соціальний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : особливості відображення відрахувань у звітності / К. Безверхий, О. Юрченко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2016. – № 10. – С. 33-40.

14. Вишновецька С. В. Страхувальний стаж як категорія трудового права і права соціального забезпечення / С. В. Вишновецька, С. О. Григолінський // Юридичний вісник. – 2014. – № 3(32). – С. 85-89.

15. Горбатенко О. В. Правовий статус суб'єктів правовідносин із загальнообов'язкового державного пенсійного страхування в сучасних умовах / О. В. Горбатенко // Економіка та підприємництво. – 2010. – № 1(26). – С. 65-69.

16. Заєць О. М. Страхувальний стаж : поняття та умови обчислення / О. М. Заєць, Д. Г. Кригіна // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2013. – № 1. – С. 185-192.

17. Кисельова О. І. Щодо співвідношення понять «трудова» та «страхувальна» стаж

/ О. І. Кисельова // Захист прав людини – європейський вимір України : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., (Севастополь, 6-9 черв. 2013 р.). – Сімферополь, 2013. – С. 270-277.

18. Костюк В. Л. Страховий стаж: поняття, ознаки, види й тенденції удосконалення / В. Л. Костюк // Наукові записки НаУКМА. - 2017. - Том 193. Юридичні науки

19. Кучма О.Л. Проблеми визначення кола осіб, які підлягають загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню / О. Л. Кучма // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція. - 2014. - Вип. 9-2(2). - С. 17-19.

20. Пелих І.В. Персоніфікований облік відомостей у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування / І.В. Пелих // Таврійський науковий вісник. – 2011. - № 78

21. Пенсійне забезпечення: навч. посіб. / І. А. Ветухова, Г. О. Яковлева, О. М. Ярошенко, за заг. ред. В. В. Жернакова. – Х.: Нац. ун-т “Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого”, 2013. – 230 с

22. Пенсійне забезпечення : підручник [для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.] / О. М. Ярошенко, С. М. Прилипко, А. М. Слюсар та ін. ; за ред. О.М. Ярошенка.– 2-ге вид., переробл. і допов.– Харків : Право, 2017.– 308 с

23. Сирота І. М. Страховий (трудоий) стаж як головна умова пенсійного забезпечення у солідарній системі / І. М. Сирота // Актуальні проблеми держави і права. – 2010. – Вип. 52. – С. 12-18.

24. Сільченко С. О. До питання про зміну парадигми правового регулювання обов'язкового соціального страхування / С. О. Сільченко // Право та інновації. – 2016. – № 1(3). – С. 61-66.

25. Сташків Б. І. Право соціального забезпечення. Особлива частина : навчальний посібник / Б. І. Сташків. – Чернігів : ПАТ «ПВК «Десна», 2018. – 1092 с.

26. Швець Н. М. Страховий стаж : поняття і юридичне значення / Н. М. Швець // Юридичний науковий електронний журнал. – 2015. – № 1. – С. 77-81.

Тема 6. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування в зв'язку з тимчасовою втратою працездатності

Питання для усного опитування

1. Допомога по тимчасовій непрацездатності.
2. Допомога по вагітності і пологах.
3. Допомога на поховання.
4. Порядок, умови та розмір надання матеріального забезпечення та соціальних послуг.
5. Порядок визначення розмірів допомог в системі соціального страхування
6. Порядок призначення та виплати матеріального забезпечення в зв'язку з тимчасовою втратою працездатності

Питання для самостійного вивчення

1. Правовий статус та правові основи діяльності Фонду соціального страхування.
2. Права, обов'язки та відповідальність суб'єктів соціального страхування в зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.
3. Управління в сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування.
4. Порядок обчислення страхового стажу для призначення соціально-страхових допомог.

Контрольні запитання

1. Назвіть види загальнообов'язкового державного соціального страхування.
2. Сформулюйте визначення «загальнообов'язкове державне соціальне страхування».
3. Перерахуйте основні риси загальнообов'язкового державного соціального страхування.
4. У чому полягають завдання загальнообов'язкового державного соціального страхування?
5. Назвіть суб'єктів загальнообов'язкового державного соціального страхування.
6. Дайте визначення об'єктів соціального страхування.
7. Сформулюйте основні принципи соціального страхування.
8. Хто здійснює управління Фондом соціального страхування України?
9. Порядок формування правління Фонду соціального страхування України.
10. Повноваження правління Фонду соціального страхування в Україні.
11. Структура і повноваження виконавчої дирекції Фонду соціального страхування України.
12. Перерахуйте основні права та обов'язки Фонду соціального страхування України.
13. Які обов'язки лежать на роботодавцях як страхувальників?
14. Якими правами наділені застраховані особи?
15. Хто здійснює контроль та нагляд у сфері соціального страхування?
16. Які види матеріального забезпечення надаються за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.
17. Як визначається розмір допомоги в зв'язку з вагітністю та пологами?
18. Хто відноситься до осіб, які перебувають на утриманні застрахованої особи, при призначенні допомоги на поховання?
19. Який розмір допомоги на поховання застрахованої особи? Визначіть суб'єкта призначення допомоги на поховання застрахованої особи?
20. За яким критерієм визначається термін призначення допомоги по тимчасовій непрацездатності?
21. Назвіть страхові випадки, в разі настання яких призначається допомога по тимчасовій непрацездатності.
22. За якими критеріям визначається розмір допомоги по тимчасовій непрацездатності?

Література для реферування

1. Корнеєва П.М. Проблеми правового регулювання видачі і оплати листка тимчасової непрацездатності // Право і суспільство. - 2018. - №5 [Електронний ресур]. - Режим доступу : http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2018/5_2018/part_2/14.pdf
2. Трунова Г. Право на допомогу по тимчасовій непрацездатності у разі анулювання трудового договору // Підприємництво, господарство і право. - 2016. - № 10 [Електронний ресур]. - Режим доступу : <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2016/10/13.pdf>
3. Трунова Г. Правовий статус комісії (уповноваженого із соціального страхування як суб'єкта правозастосування) / Г. Трунова // Підприємництво, господарство і право. – 2017. – № 1. – С. 92-95.

Теми для написання рефератів

1. Зарубіжний досвід соціального захисту в зв'язку з тимчасовою втратою працездатності
2. Проблеми виплати допомоги по вагітності та пологах.
3. Фонд соціального страхування України: порядок створення його органів та їх функціонування.

Тестові завдання

1. Розмір допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю визначається:

- а) виходячи з середньомісячної зарплати, яка обчислюється із заробітку за останні 2 календарні місяці роботи;
- б) виходячи з середньомісячної зарплати, яка обчислюється із заробітку за останні 6 календарних місяці роботи;
- в) виходячи з середньомісячної зарплати, яка обчислюється із заробітку за останній календарний місяць роботи;
- г) виходячи з середньомісячної зарплати, яка обчислюється із заробітку за останній рік роботи.

2. Документи для призначення допомоги по тимчасовій непрацездатності розглядаються:

- а) не пізніше тижня із дня їх надходження;
- б) не пізніше 10 днів із дня їх надходження;
- в) не пізніше 15 днів із дня їх надходження;
- г) не пізніше 30 днів із дня їх надходження.

3. Розмір допомоги по тимчасовій непрацездатності застрахованим особам, які мають страховий стаж до п'яти років складає:

- а) 40 відсотків середньої заробітної плати;
- б) 100 відсотків середньої заробітної плати;
- в) 80 відсотків середньої заробітної плати;
- г) 60 відсотків середньої заробітної плати.

4. Підставою для призначення допомоги по тимчасовій непрацездатності є:

- а) довідка з місця навчання/роботи/служби;
- б) довідка з державної служби зайнятості про те, що дана особа зареєстрована як безробітна;
- в) заява застрахованої особи;
- г) листок непрацездатності.

5. За загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням, надаються такі види матеріального забезпечення та соціальних послуг:

- а) допомога у зв'язку з вагітністю та пологами;
- б) допомога по безробіттю;
- в) матеріальна допомога в період професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації безробітного;
- г) допомога при звільненні;
- д) допомога на поховання.

6. Допомога по тимчасовій непрацездатності внаслідок захворювання або травми, не пов'язаної з нещасним випадком на виробництві та професійним захворюванням, виплачується застрахованим особам за рахунок коштів соціального страхування починаючи:

- а) з п'ятого дня непрацездатності за весь період до відновлення працездатності;
- б) з першого дня непрацездатності за весь період до відновлення працездатності;
- в) з першого дня, але не більш як за 3 календарні дні;
- г) з шостого дня непрацездатності за весь період до відновлення працездатності або до встановлення медико-соціальною експертною комісією інвалідності.

7. Допомога по вагітності та пологах застрахованій особі виплачується за весь період відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами, тривалість якої становить:

- а) 56 календарних днів до пологів і 70 календарних днів після пологів
- б) 70 календарних днів до пологів і 56 календарних днів після пологів
- в) 30 календарних днів до пологів і 56 календарних днів після пологів
- г) 126 календарних днів до пологів і 90 календарних днів після пологів

8. Сума допомоги по тимчасовій непрацездатності в розрахунку на місяць не повинна перевищувати:

- а) прожиткового мінімуму, встановленої для працездатної особи;
- б) середньомісячної зарплати;
- в) розміру максимальної величини страхових внесків, що сплачувались до Фонду;
- г) 5 неоподаткованих мінімумів громадян.

9. Матеріальне забезпечення та соціальні послуги за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням призначаються та надаються:

- а) за рахунок коштів державного бюджету;
- б) за рахунок сплачених страхових внесків;
- в) за рахунок коштів Пенсійного фонду України;
- г) за рахунок коштів, що залишаються після сплати інших обов'язкових платежів до соціальних страхових фондів.

10. Допомога по тимчасовій непрацездатності, по вагітності та пологах виплачується:

- а) застрахованій особі, яка не одержує пенсії;
- б) застрахованій особі, яка фактично здійснює догляд за дитиною;
- в) застрахованим особам, які працюють на умовах трудового договору(контракту);
- г) тільки непрацюючій матері дитини.

11. Допомога на поховання застрахованої особи призначається:

- а) будь-якій близькій померлому особі;
- б) особі, яка здійснила поховання;
- в) чоловіку/дружині померлого;
- г) тільки непрацюючим членам сім'ї померлого.

12. Рішення про призначення матеріального забезпечення та надання соціальних послуг за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням приймається:

- а) комісією (уповноваженим) із соціального страхування, що створюється (обирається) на підприємстві, в установі, організації;
- б) комісією (уповноваженим) із соціального страхування, що створюється (обирається) Наглядною радою;
- в) комісією (уповноваженим) із соціального страхування, що створюється (обирається) виконавчою дирекцією Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності
- г) комісією (уповноваженим) із соціального страхування, що створюється (обирається) Фондом соціального страхування з тимчасової втрати працездатності.

13. Допомога по тимчасовій непрацездатності внаслідок захворювання або травми, не пов'язаної з нещасним випадком на виробництві та професійним захворюванням виплачується:

- а) одноразово у розмірі 100 відсотків середньої заробітної плати;
- б) за весь період до відновлення працездатності чи встановлення інвалідності;
- в) з дня встановлення захворювання, але не більше 14 календарних днів;
- г) з дня встановлення захворювання, але не більше 7 календарних днів.

14. Допомога по тимчасовій непрацездатності в зв'язку з доглядом за хворою дитиною віком до 14 років виплачується :

- а) з першого дня, але не більш як 7 календарних днів;
- б) з першого дня і на весь період захворювання;
- в) з першого дня за період догляду, але не більш як за 14 календарних днів;
- г) з першого дня, але не більш як 3 календарні дні.

15. Допомога по догляду за хворим членом сім'ї застрахованими особами, які працюють на сезонних і тимчасових роботах виплачується:

- а) з першого дня, але не більш як за 3 календарні дні, а з урахуванням тяжкості хвороби – не більш як за 7 календарних днів;
- б) з першого дня, але не більше як за 7 календарних днів, а з урахуванням тяжкості хвороби – не більш як за 14 календарних днів;
- в) з першого дня і на весь період захворювання;
- г) за весь період, але не більше 14 календарних днів.

16. Допомога по тимчасовій неіездатності особи у зв'язку з карантинном накладенням органами санітарно-епідеміологічної служби виплачується:

- а) з дня проведення державної санітарно-гігієнічної експертизи на підприємстві, установі або організації;
- б) з дня підтвердження відомостей про те що дана особа працює на даному підприємстві/установі/ організації;
- в) з першого дня за весь час відсутності особи на роботі з цієї причини;
- г) з наступного дня за весь час відсутності особи на роботі з цієї причини.

17. У разі здійснення протезування з помещенням у стаціонар протезно-ортопедичного підприємства, допомога надається:

- а) з першого дня за весь період перебування в цьому підприємстві, враховуючи час на проїзд туди і назад;
- б) з першого дня, але не більш як за 14 днів;
- в) з першого дня, але не більш як за 7 днів;
- г) з першого дня за весь період перебування в цьому підприємстві, не враховуючи часу на проїзд туди і назад.

18. Допомога по тимчасовій непрацездатності у разі тимчасового переведення застрахованої особи відповідно до медичного висновку на легшу, нижче оплачувану роботу надається:

- а) з першого дня і за весь час такої роботи, але не більш як за 1 місяць;
- б) з першого дня і за весь час такої роботи, але не більш як за 14 календарних днів;
- в) з першого дня і за весь час такої роботи, але не більш як за 2 місяці;
- г) з першого дня і за весь час такої роботи до поновлення на колишню роботу.

19. Допомога по тимчасовій непрацездатності в разі здійснення санаторно-курортного лікування надається застрахованій особі:

- а) за весь період перебування в санаторії з урахуванням часу на проїзд;
- б) за весь період перебування в санаторії, але без урахування часу на проїзд;
- в) за весь період перебування в санаторії, але не більш як 24 календарні дні;
- г) за весь період перебування в санаторії, але не більш як 36 календарних днів.

20. Підставами для відмови в наданні допомоги по тимчасовій непрацездатності

- є:
- а) догляд за дитиною віком до трьох років або дитиною-інвалідом віком до 18 років;
  - б) протезування застрахованій особі за медичними показаннями в стаціонарі протезно-ортопедичного підприємства;
  - в) перебування застрахованої особи у відпустці без збереження заробітної плати, творчій відпустці, додатковій відпустці у зв'язку з навчанням;
  - г) перебування особи на санаторно-курортному лікуванні.

21. Допомога по тимчасовій непрацездатності виплачується застрахованим особам, які мають страховий стаж від п'яти до восьми років виплачується у розмірі:

- а) 70 відсотків середньої заробітної плати;
- б) 60 відсотків середньої заробітної плати;
- в) 100 відсотків середньої заробітної плати;
- г) 80 відсотків середньої заробітної плати.

22. Допомога по тимчасовій непрацездатності застрахованим особам, віднесеним до 1-4 категорій осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи виплачується у розмірі:

- а) 60 відсотків середньої заробітної плати;
- б) 70 відсотків середньої заробітної плати;
- в) 80 відсотків середньої заробітної плати;
- г) 100 відсотків середньої заробітної плати.

23. У разі ліквідації (реорганізації) підприємства, установи, організації матеріальне забезпечення за випадками, які настали до їх ліквідації (реорганізації), виплачується застрахованим особам:

- а) правонаступником;
- б) Фондом соціального страхування;
- в) державою;
- г) Пенсійним фондом України.

24. Допомога по тимчасовій непрацездатності, по вагітності та пологах виплачується застрахованим особам:

- а) протягом п'яти днів після призначення допомоги;
- б) протягом десяти днів після призначення допомоги;
- в) протягом двадцяти днів після призначення допомоги;
- г) протягом місяця після призначення допомоги.

25. Допомога на поховання застрахованій особі призначається:

- а) призначається не пізніше наступного дня за днем звернення;
- б) призначається не пізніше тижня з дня звернення;
- в) призначається в день звернення;
- г) призначається не пізніше 3 днів з дня звернення .

26. Повідомлення про відмову в призначенні допомоги із зазначенням причин відмови та порядку оскарження видається або надсилається заявникові:

- а) не пізніше 30 днів після винесення відповідного рішення;
- б) не пізніше 25 днів після винесення відповідного рішення;
- в) не пізніше 15 днів після винесення відповідного рішення;
- г) не пізніше 5 днів після винесення відповідного рішення.

27. Матеріальне забезпечення виплачується у разі, якщо звернення за його призначенням надійшло:

- а) не пізніше одного календарного місяця з дня відновлення працездатності, встановлення інвалідності, закінчення відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами, смерті застрахованої особи або члена сім'ї, який перебував на її утриманні;
- б) не пізніше двох календарних місяців з дня відновлення працездатності, встановлення інвалідності, закінчення відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами, смерті застрахованої особи або члена сім'ї, який перебував на її утриманні;
- в) не пізніше шести календарних місяців з дня відновлення працездатності, встановлення інвалідності, закінчення відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами, смерті застрахованої особи або члена сім'ї, який перебував на її утриманні;
- г) не пізніше дванадцяти календарних місяців з дня відновлення працездатності, встановлення інвалідності, закінчення відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами, смерті застрахованої особи або члена сім'ї, який перебував на її утриманні.

Практичні ситуації

1. Як оплачується листок непрацездатності, якщо у ньому зроблена лікарем відмітка про порушення хворим режиму? Відповідь обґрунтуйте.
2. Перебуваючи у відраженні працівник захворів. Звернувся за допомогою у місцевий лікувальний заклад. Чи має він право на отримання листка непрацездатності у лікувальному закладі не за постійним місцем проживання?
3. Як визначити розрахунковий період призначення допомоги по тимчасовій непрацездатності, якщо працівник здав два листка непрацездатності поспіль?
4. Як розраховується допомога по тимчасовій непрацездатності, коли в розрахунковому періоді не було заробітку?
5. Працівниця перебувала на листку непрацездатності у період реорганізації фірми, шляхом приєднання її до іншого підприємства. Чи підлягає оплаті листок непрацездатності на новому місці роботи?
6. Як оплатити листок непрацездатності, якщо працівнику підприємства на підставі довідки з вищого навчального закладу про виклик на сесію було оформлено додаткову відпустку у зв'язку з навчанням. Кілька днів до початку цієї відпустки і ще деякий час упродовж відпустки працівник хворів?
7. Працівника Іванова було звільнено з роботи за ст. 40 п.4. Хто має оплатити листок тимчасової непрацездатності, якщо працівника було звільнено з роботи, оскільки тимчасова непрацездатність тривала понад чотири місяці, але й після звільнення особа продовжує хворіти? Відповідь обґрунтуйте.
8. Працівники, крім своєї основної роботи, у вільний від основної роботи час на тому самому підприємстві працюють за сумісництвом. Чи враховується заробітна плата за роботу за сумісництвом для розрахунку допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю?
9. В який термін працівник зобов'язаний повідомити роботодавця про те, що йому видано листок непрацездатності?
10. Чи враховуються під час обчислення середньої заробітної плати для розрахунку страхових виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням виплати за цивільно-правовою угодою?
11. Чи призначається допомога в разі тимчасової непрацездатності на період санаторно-курортного лікування, якщо щорічну (основну і додаткову) відпустку вже використано?

12. Громадянка І. навчається на 4 курсі юридичного факультету в університеті. У квітні 2019 року вона піде у відпустку у зв'язку з вагітністю та пологами. Чи має вона право на допомогу у зв'язку з вагітністю та пологами? Згідно якого законодавства їй буде призначатися така допомога?

Нормативно-правові акти та література

1. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування [Електронний ресурс] // Верховна Рада України; Закон від 08.07.2010 № 2464-VI. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2464-17> .

2. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування [Електронний ресурс] // Верховна Рада України; Закон від 23.09.1999 № 1105-XIV. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1105-14> .

3. Порядок оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності внаслідок захворювання або травми, не пов'язаної з нещасним випадком на виробництві, за рахунок коштів роботодавця [Електронний ресурс] // Кабінет Міністрів України; Постанова, Порядок, Перелік від 26.06.2015 № 440. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/440-2015-п> .

4. Про особливості реалізації прав деяких категорій осіб на загальнообов'язкове державне соціальне страхування [Електронний ресурс] // Кабінет Міністрів України; Постанова від 01.10.2014 № 531. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/531-2014-п> .

5. Порядок обчислення середньої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням [Електронний ресурс] // Кабінет Міністрів України; Постанова, Порядок, Форма типового документа від 26.09.2001 № 1266. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1266-2001-п> .

6. Про затвердження порядку надання матеріального забезпечення за рахунок коштів Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності застрахованим особам у разі ліквідації (реорганізації) підприємства, установи, організації, припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця, що має найманих працівників: постанова правління Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності від 03.04.2012 №16 // Офіційний вісник України. – 2012. - №47

7. Про затвердження Інструкції про порядок видачі документів, що засвідчують тимчасову непрацездатність громадян: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 13 листопада 2001 №455

8. Андріїв В. В. Страхіві допомоги у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування / В. В. Андріїв // Порівняльно-аналітичне право. – 2013. – № 2. – С. 199-201.

9. Єфремова Г. В. Поняття і сутність загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності [Електронний ресурс]. - Г. В. Єфремова // Форум права. - 2012. - № 2. - С. 256-260. - Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/FP_index.htm_2012_2_38.pdf.

10. Лупина О. М. Організаційно-правові форми соціального забезпечення громадян у зв'язку з хворобою / О. М. Лупина // Право і безпека. - 2013. - № 1 (48). - С. 167-172.

11. Максимишин Р. Поняття соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності / Р. Максимишин // Вісник Львівського університету. - 2012. - Вип. 56. - С. 310-315. - (Серія «Юридична»).

12. Москаленко О. В. Теоретичні питання загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності / О. В. Москаленко // Держава і право: зб. наук. пр. Юридичні і політичні науки. - К.: Ін-т держави і права

ім. В. М. Корецького, 2011. - Вип. 53. - С. 288-294.

13. Сеглянник А. Соціальне страхування з тимчасової втрати працездатності в системі соціального страхування України / А. Сеглянник // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. - 2014. - Вип. 36 (2.1). - С. 180-186. - (Серія «Економічні науки»).

14. Сторонянська І. З. Фінансовий механізм соціального страхування з тимчасової втрати працездатності: моногр. / І. З. Сторонянська, А. О. Вікнянська. - Л.: ДУ «ІРД ім. М.І. Долинського» НАН України, 2014. - 192 с. - (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).

15. Тарасенко В. С. Проблеми виплати допомоги по вагітності та пологах застрахованим особам: судова практика / В. С. Тарасенко // Науковий вісник Херсонського державного університету. - 2016. - Т. 1, вип. 5. - С. 160-164. - (Серія «Юридичні науки»).

16. Трунова Г. Правовий статус комісії (уповноваженого із соціального страхування як суб'єкта правозастосування) / Г. Трунова // Підприємництво, господарство і право. - 2017. - № 1. - С. 92-95.

17. Трунова Г. Право на допомогу по тимчасовій непрацездатності у разі анулювання трудового договору / Г. Трунова // Підприємництво, господарство і право. - 2016. - № 10 (248). - С. 61-65.

18. Кабаченко М. Тимчасова непрацездатність: деякі актуальні питання / М. Кабаченко // Публічне право. - 2014. - № 2 (14). - С. 263-268.

Тема 7. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування в зв'язку з нещасним випадком на виробництві та професійним захворюванням, що спричинили непрацездатність

Питання для усного опитування

1. Соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання: поняття, суб'єкти та загальна характеристика.
2. Відшкодування шкоди, заподіяної застрахованому ушкодженням його здоров'я.
3. Види страхових виплат.
4. Щомісячні страхові виплати та інші витрати.
5. Страхові виплати в разі смерті потерпілого на відшкодування шкоди.
6. Порядок призначення та надання соціальних виплат і послуг.

Питання для самостійного вивчення

1. Права та обов'язки застрахованої особи.
2. Обов'язки роботодавців як страхувальників та Фонду соціального страхування від нещасних випадків.

Контрольні запитання

1. Які види матеріального забезпечення надаються за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності?
2. На які страхові виплати мають право потерпілі в зв'язку з втратою ними повністю або частково засобів до існування?
3. Які соціальні послуги надаються потерпілим від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили

Література для реферування

1. Андрущенко К. М. Окремі питання щодо принципів загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного

захворювання / К. М. Андрищенко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. - 2015. - Т. 2, вип. 34. - С. 7-10. - (Серія «Право»).

2. Гаманкова О. Інституційне забезпечення соціального страхування від нещасних випадків на виробництві в Україні / О. Гаманкова, С. Шимків // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. -2015. - № 3 (168). - С. 12-18. - (Серія «Економіка»).

3. Трейтяк Д.Д. Страхування від нещасних випадків у провідних країнах світу: перспективи адаптації в Україні / http://www.investplan.com.ua/pdf/7_2018/14.pdf

4. Трунова Г. Соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання: тенденції розвитку правового регулювання / Право та інновації No 3 (19) 2017 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2018/07/Trunova19.pdf>

Теми для написання рефератів

1. Порядок розслідування нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань

2. Процедура призначення та виплати соціальних виплат від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань

Практична ситуація

Потерпілому 22.05. встановлено МСЕК стійку втрату професійної працездатності 30% в зв'язку з професійним захворюванням. 11.07.йому встановлено МСЕК стійку втрату професійної працездатності 15% у зв'язку з нещасним випадком на виробництві, який стався 10.09.85 року. Повторне ушкодження здоров'я настало з вини одного й того ж роботодавця. Сукупний відсоток стійкої втрати працездатності по двох страхових випадках становить 45% (довідка МСЕК від 11.07.2001 року). Середня заробітна плата (дохід) перед настанням першого страхового випадку (профзахворювання) складала 6461,56 грн., перед другим страховим випадком (нещасний випадок) — 7356,42 грн. Потерпілий вперше звернувся з заявою 15.07. про нарахування одноразової допомоги по двох страхових випадках. При цьому він вибрав для розрахунку одноразової допомоги заробітну плату 6461,56 грн.

Визначте розмір одноразової допомоги

Тестові завдання

1. Страхування від нещасного випадку є самостійним видом загальнообов'язкового державного соціального страхування, за допомогою якого здійснюється:

- а) соціальний захист;
- б) охорона життя та здоров'я громадян у процесі їх трудової діяльності;
- в) виплата субсидій населенню.

2. Професійне захворювання є:

- а) страховим випадком у разі його встановлення чи виявлення в період, коли потерпілий не перебував у трудових відносинах з підприємством, на якому він захворів;
- б) нещасним випадком на виробництві, що спричинили застрахованому професійно зумовлену фізичну чи психічну травму за обставин, із настанням яких виникає право застрахованої особи на отримання матеріального забезпечення та/або соціальних послуг;
- в) нещасним випадком або професійним захворюванням, яке сталося внаслідок порушення нормативних актів про охорону праці застрахованим.

3. Коли не може бути припинено страхові виплати і надання соціальних послуг потерпілому:

- а) на весь час проживання потерпілого за кордоном;

б) на весь час, протягом якого потерпілий перебуває на державному утриманні, а частка виплати перевищує вартість такого утримання

в) якщо з'ясувалося, що виплати призначено на підставі документів, які містять неправдиві відомості;

г) якщо страховий випадок настав внаслідок навмисного наміру заподіяння собі травми;

д) якщо потерпілий ухиляється від медичної чи професійної реабілітації, порушує правила поведінки та встановлений для нього режим, що перешкоджає одужанню;

е) немає правильних відповідей.

4. Одноразова допомога виплачується потерпілому

а) у місячний строк з дня визначення МСЕК стійкої втрати професійної працездатності;

б) не пізніше, ніж два місяці з дня з дня визначення МСЕК стійкої втрати професійної працездатності;

в) не пізніше 3 місяців з дня настання страхового випадку;

г) на наступний день після звернення постраждалої особи до Фонду.

5. У разі відбування потерпілим покарання у вигляді позбавлення волі належні суми страхових виплат

а) щомісячно виплачуються йому;

б) щомісячно у повному обсязі виплачуються його сім'ї;

в) перераховуються на спеціальний рахунок і виплачуються йому після звільнення з місця позбавлення волі,

г) залишаються у розпорядженні Фонду;

д) частково виплачуються членам сім'ї, які були на утриманні потерпілого.

6. Фінансування Фонду соціального страхування не може здійснюватись за рахунок:

а) добровільних внесків та інших надходжень;

б) приватизації державних підприємств;

в) капіталізованих платежів, що надійшли у випадках ліквідації страхувальників;

г) прибутку, одержаного від тимчасово вільних коштів Фонду на депозитних рахунках;

7. Чи може надаватись допомога на поховання сім'ї померлого від нещасного випадку на виробництві одночасно з одноразовою допомогою кожній особі, яка перебувала на його утриманні:

а) так, але це залежить від кількості членів, які перебували на утриманні померлого;

б) ні не може, надається лише один вид допомоги за вибором членів сім'ї померлого;

в) у разі смерті потерпілого надається одноразова допомога сім'ї померлого і крім того одноразова допомога кожній особі, яка перебувала на утриманні померлого.

8. Обмежена в часі подія, або раптовий вплив на працівника небезпечного виробничого фактора чи середовища, що сталися у процесі виконання ним трудових обов'язків, внаслідок яких заподіяно шкоду здоров'ю чи настала смерть — це:

а) професійне захворювання;

б) страховий випадок;

в) нещасний випадок;

г) інша відповідь.

9. Які види страхових виплат здійснюються в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття:

а) виплата потерпілому під час професійної реабілітації;

- б) щомісячну грошову суму, в разі часткової чи повної втрати працездатності, що компенсує відповідну частину втраченого заробітку;
- в) пенсію по інвалідності внаслідок нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання;
- г) оплата витрат на поховання застрахованої особи;
- д) усі відповіді вірні.

10. Розмір допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю до відновлення працездатності або встановлення інвалідності, становить:

- а) 100% втраченої середньої заробітної плати за робочі дні (години) згідно з графіком роботи підприємства;
- б) 90% втраченої середньої заробітної плати за робочі дні (години) згідно з графіком роботи підприємства;
- в) роботи підприємства;
- г) цей вид допомоги не виплачується в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві;
- д) інша відповідь.

11. Часткова втрата працездатності — це:

- а) досягнення пенсійного віку;
- б) догляд за хворим членом сім'ї;
- в) інвалідність;
- г) безробіття.

Нормативні акти та література

1. Про охорону праці [Електронний ресурс] // Верховна Рада України; Закон від 14.10.1992 № 2694-ХІІ. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2694-12> .
2. Кодекс законів про працю України [Електронний ресурс] // Верховна Рада УРСР; Кодекс України, Закон, Кодекс від 10.12.1971 № 322-VIII. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/322-08> .
3. Порядок проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві [Електронний ресурс] // Кабінет Міністрів України; Постанова, Порядок, Форма типового документа від 30.11.2011 № 1232. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1232-2011-п> .
4. Порядок здійснення державного нагляду у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності [Електронний ресурс] // Кабінет Міністрів України; Постанова, Порядок від 26.11.2003 № 1845. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1845-2003-п?test=GqsMfB7.apXVSQaEZi6mgQDiHdltMsFggkRbI1c> .
5. Порядок проведення витрат на поховання у разі смерті потерпілого від нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання [Електронний ресурс] // Кабінет Міністрів України; Постанова, Порядок від 11.07.2001 № 826. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/826-2001-п> .
6. Перелік професійних захворювань [Електронний ресурс] // Кабінет Міністрів України; Постанова, Перелік від 08.11.2000 № 1662. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1662-2000-п> .
7. Про питання загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності [Електронний ресурс] // Кабінет Міністрів України; Постанова, Перелік від 17.01.2000 № 74. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/74-2000-п> .
8. Положення про організацію професійної реабілітації (професійного навчання), перекваліфікації інвалідів внаслідок нещасного випадку на виробництві та професійного

захворювання [Електронний ресурс] // Фонд соцстраху нещасн. випадків; Постанова, Положення, Форма від 12.06.2014 № 3. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0780-14> .

9. Порядок встановлення медико-соціальними експертними комісіями ступеня стійкої втрати професійної працездатності у відсотках працівникам, яким заподіяно ушкодження здоров'я, пов'язане з виконанням трудових обов'язків [Електронний ресурс] // МОЗ України; Наказ, Порядок, Критерії від 05.06.2012 № 420. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1387-12> .

10. Про затвердження Порядку та Критеріїв встановлення медико-соціальними експертними комісіями ступеня стійкої втрати професійної працездатності у відсотках працівникам, яким заподіяно ушкодження здоров'я, пов'язане з виконанням трудових обов'язків [Електронний ресурс] // МОЗ України; Наказ, Порядок, Критерії від 05.06.2012 № 420. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1387-12> .

11. Положення про службу страхових експертів з охорони праці, профілактики нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань [Електронний ресурс] // Фонд соцстраху нещасн. випадків; Постанова, Положення, Форма типового документа від 20.12.2011 № 63. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0066-12> .

12. Положення про забезпечення додатковим харчуванням потерпілих внаслідок нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання [Електронний ресурс] // Фонд соцстраху нещасн. випадків; Постанова, Положення, Форма типового документа від 03.11.2011 № 42. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0031-12?test=e/mMfe2sm7muSQakZi6mgQDiHdltMsFggkRbI1c> .

13. Положення про організацію, забезпечення та фінансування необхідних видів догляду за потерпілими внаслідок нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання [Електронний ресурс] // Фонд соцстраху нещасн. випадків; Постанова, Положення, Форма типового документа від 03.11.2011 № 41. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0030-12> .

14. Інструкція про встановлення груп інвалідності [Електронний ресурс] // МОЗ України; Наказ, Інструкція від 05.09.2011 № 561. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1295-11> .

15. Положення про забезпечення потерпілих внаслідок нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання слуховими апаратами, зубопротезуванням, очним протезуванням, окулярами, контактними лінзами, постільною та натільною білизною, постільними речами, гігієнічними виробами, перуками [Електронний ресурс] // Фонд соцстраху нещасн. випадків; Постанова, Положення, Форма типового документа від 30.11.2010 № 35. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0186-11> .

16. Положення про організацію лікування, медичної реабілітації та забезпечення потерпілих внаслідок нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання лікарськими засобами та виробами медичного призначення [Електронний ресурс] // Фонд соцстраху нещасн. випадків; Постанова, Положення, Форма типового документа від 09.06.2010 № 18. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0489-10> .

17. Порядок отримання застрахованими особами і членами їх сімей санаторно-курортного лікування, що сплачується за рахунок коштів Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності [Електронний ресурс] // Фонд втрати працездатності; Постанова, Порядок, Форма типового документа від 25.02.2009 № 12. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0339-09?test=AZPMfVYbMbFmSQasZi6mgQDiHdltMsFggkRbI1c> .

18. Про витрати на поховання та пов'язані з цим ритуальні послуги у разі смерті потерпілого від нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання [Електронний ресурс] // Фонд соцстраху нещасн. випадків; Постанова від 03.10.2008 № 45. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1040->

08?test=YO7Mf9lCdrY0SQawZi6mgQDiHdltMsFggkRbI1c .

19. Положення про забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації потерпілих унаслідок нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання [Електронний ресурс] // Фонд соцстраху нещасн. випадків; Постанова, Положення, Заява від 25.03.2008 № 23. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0545-08> .

20. Положення про забезпечення потерпілих внаслідок нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання санаторно-курортним лікуванням [Електронний ресурс] // Фонд соцстраху нещасн. випадків; Постанова, Положення, Заява від 31.10.2007 № 49. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1400-07> .

21. Порядок призначення, перерахування та проведення страхових виплат [Електронний ресурс] // Фонд соцстраху нещасн. випадків; Постанова, Порядок від 27.04.2007 № 24. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0715-07> .

22. Інструкція про встановлення причинного зв'язку смерті з професійним захворюванням (отруєнням) або трудовим каліцтвом [Електронний ресурс] // МОЗ України; Наказ, Інструкція від 15.11.2005 № 606. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1455-05> .

23. Андріїв В. В. Страхові допомоги у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування / В. В. Андріїв // Порівняльно-аналітичне право. – 2013. – № 2. – С. 199-201.

24. Андрущенко К. М. Окремі питання щодо принципів загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання / К. М. Андрущенко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2015. – Т. 2, вип. 34. – С. 7-10. – (Серія «Право»).

25. Боднарук М. І. Правове регулювання соціального страхування в Україні: моногр. / М. І. Боднарук. – Чернівці: Чернів. нац. ун-т, 2014. – 472 с.

26. Гаврилова О. О. Правове регулювання загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання: дис... канд. юрид. наук: 12.00.05 / О. О. Гаврилова ; Київський національний університет ім. Т. Шевченка. – К., 2015. – 210 с.

27. Гаманкова О. Інституційне забезпечення соціального страхування від нещасних випадків на виробництві в Україні / О. Гаманкова, С. Шимків // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. – 2015. – № 3 (168). – С. 12-18. – (Серія «Економіка»).

28. Кропельницька С. О. Соціальне страхування: навч. посіб. / С. О. Кропельницька, Т. В. Солоджук. – Вид. 2, перероб. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 336 с.

29. Надрага В. І. Соціальне страхування в системі регулювання соціальних ризиків / В. І. Надрага // Вісник економічної науки України. – 2014. – № 2. – С. 99-103.

Тема 8. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття

Питання для усного опитування

1. Поняття допомоги по безробіттю та її види.
2. Умови призначення допомоги по безробіттю застрахованим і незастрахованим особам.
3. Розмір допомоги по безробіттю.
4. Підстави відкладення та скорочення тривалості виплати допомоги по безробіттю.
5. Підстави припинення виплати допомоги по безробіттю.

Питання для самостійного вивчення

1. Загальна характеристика соціального страхування на випадок безробіття.
2. Управління страхування на випадок безробіття.
3. Нагляд у сфері страхування на випадок безробіття.
4. Допомога на поховання.
5. Припинення, відкладення виплат матеріального забезпечення на випадок безробіття та скорочення їх тривалості.
6. Матеріальне забезпечення незастрахованих осіб.
7. Права, обов'язки та відповідальність суб'єктів в сфері соціального страхування на випадок безробіття.

Контрольні питання

1. Які умови призначення допомоги по безробіттю застрахованим особам?
2. Яка тривалість виплати допомоги по безробіттю?
3. Назвіть мінімальний розмір допомоги по безробіттю?
4. Назвіть фактори від яких залежить розмір допомоги по безробіттю?
5. На який строк відбувається відкладення виплати допомоги по безробіттю?
6. Умови призначення допомоги по безробіттю незастрахованим особам.

Література для реферування

1. Мельничук Н. О. Правовий статус безробітного: теоретико правова характеристика / Н. О. Мельничук // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2014. – Т. 2, № 12. – С. 66-69. – (Серія «Юриспруденція»).
2. Шабанов Р. І. Умови визнання особи безробітною відповідно до чинного законодавства / Р. І. Шабанов // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2015. – Т. 2, вип. 35, ч. 1. – С. 64-68. – (Серія «Право»).
3. Трунова Г. Окремі проблеми правового регулювання загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття // Підприємництво, господарство і право. – 2017. - № 5. – С.76-80

Теми для написання рефератів

1. Поняття та правовий статус безробітного.
2. Умови та порядок призначення одноразової допомоги безробітному для організації ним підприємницької діяльності.

Практична ситуація

Гр. Михайленко було прийнято на роботу 5 червня, а 5 вересня того ж року звільнено у зв'язку зі скороченням чисельності, заробітна плата була мінімальною. Який розмір допомоги по безробіттю у відсотках має бути визначено?

Відповідь обґрунтуйте.

Тестові завдання

1. Право на допомогу по безробіттю мають застраховані особи, які:

- а) протягом 6 місяців працювали на умовах повного або неповного робочого дня не менше 26 календарних днів та сплачували страхові внески;
- б) протягом 12 місяців працювали на умовах повного або неповного робочого дня не менше 26 календарних тижнів та сплачували страхові внески;
- в) протягом 12 місяців працювали на умовах повного або неповного робочого дня не менше 32 календарних тижнів та сплачували страхові внески;
- г) протягом 6 місяців працювали на умовах повного або неповного робочого дня не менше 32 календарних тижнів та сплачували страхові внески;

2. Допомого по безробіттю виплачується з:

- а) 8 дня після реєстрації застрахованої особи в установленому порядку в державній службі зайнятості;
- б) 6 дня після реєстрації застрахованої особи в установленому порядку в державній службі зайнятості;
- в) 7 дня після реєстрації застрахованої особи в установленому порядку в державній службі зайнятості;
- г) 12 дня після реєстрації застрахованої особи в установленому порядку в державній службі зайнятості.

3. Загальна тривалість виплати допомоги по безробіттю не може перевищувати:

- а) 360 календарних днів протягом трьох років;
- б) 260 календарних днів протягом двох років;
- в) 150 календарних днів протягом трьох років;
- г) 360 календарних днів протягом двох років.

4. Для осіб перед пенсійного віку (за 2 роки до настання права на пенсію) тривалість виплати допомоги по безробіттю не може перевищувати:

- а) 720 календарних днів;
- б) 360 календарних днів;
- в) 260 календарних днів;
- г) 640 календарних днів.

5. Умовою для призначення допомоги по безробіттю є:

- а) перебування на обліку в центрі зайнятості протягом трьох років;
- б) готовність до участі в загальнодержавних оплачуваних громадських роботах, якщо така робота є підходящою;
- в) звільнення з попереднього місця роботи за власним бажанням.

6. Який відсоток допомоги по безробіттю отримає особа, яка має стаж роботи менше двох років:

- а) 70%
- б) 55%;
- в) 50%;
- г) 60%.

7. Який відсоток допомоги по безробіттю отримає особа, яка має стаж роботи не менше 12 місяців і перебуває на обліку у центрі зайнятості протягом 90 днів:

- а) 80%;
- б) 70%;
- в) 60%;
- г) 100%.

8. Мінімальний розмір виплати допомоги по безробіттю не може бути нижчий:

- а) 1000 грн.;
- б) 500 грн.;
- в) прожитковий мінімум;
- г) 922 грн.
- д) власний варіант відповіді.

9. Тривалість виплати допомоги по частковому безробіттю не може перевищувати:

- а) 180 календарних днів протягом року;
- б) 360 календарних днів протягом року ;
- в) 240 календарних днів протягом року;
- г) 720 календарних днів протягом року.

10. Допомога по частковому безробіттю надається з:

- а) третього дня простою;
- б) першого дня простою;
- в) сьомого дня простою;
- г) четвертого дня простою.

11. Причиною, за якої право на допомогу по безробіттю не зберігається у разі настання перерви страхового стажу:

- а) навчання у професійно-технічних та вищих навчальних закладах,
- б) народження дитини;
- в) строкова військова служба;
- г) здійснення догляду непрацюючою працездатною особою за інвалідом І групи.

12. Якщо особа відмовилась від участі у загальнодержавних оплачуваних громадських роботах без поважних причин, то розмір допомоги по безробіттю:

- а) зменшується на 50%;
- б) зменшується на 60%;
- в) збільшується на 10%;
- г) зменшується на 40%.

13. Який відсоток допомоги по безробіттю отримає особа, яка має страховий стаж роботи більше шести років:

- а) 55%;
- б) 70%;
- в) 40%;
- г) 60%.

14. Який відсоток допомоги по безробіттю отримає особа, яка має страховий стаж більше десяти років:

- а) 40%;
- б) 60%;
- в) 50%;
- г) 70%.

15. Який відсоток допомоги по безробіттю отримає особа, яка має стаж роботи не менше 12 місяців і перебуває на обліку у центрі зайнятості більше, ніж 90 календарних днів:

- а) 100%;
- б) 70%;
- в) 80%;
- г) 60%.

16. Допомога по безробіттю особам, які звільнилися з останнього місця роботи за власним бажанням без поважних причин. Її виплата починається з:

- а) 91 – го календарного дня;
- б) 90 – го календарного дня;
- в) 80 – го календарного дня;

г) 71 - го календарного дня.

17. Право на допомогу по частковому безробіттю не надається в разі:

- а) у разі якщо простій носить сезонний характер або виникає виключно з організаційно-виробничих причин;
- б) простою на підприємстві або в цеху;
- в) якщо працівник проходить альтернативну (невійськову) службу.

Нормативні акти та література

1. Закон України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття” від 2 березня 2000 року №1533-III // Відомості Верховної Ради. – 2000. - № 22. - Ст.171
2. Закон України “Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування” від 8 липня 2010 року № 2464-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. -№ 2-3. - Ст.11
3. Закон України “Про зайнятість населення” від 5 липня 2012 № 5067-VI // Офіційний вісник України. – 2012. - № 63. – Ст.2565
4. Про затвердження Порядку надання допомоги по безробіттю, у тому числі одноразової її виплати для організації безробітними підприємницької діяльності: наказ Міністерства праці та соціальної політики України 20 листопада 2000 № 307 // Офіційний вісник України. – 2000. - № 51. – Ст. 2237
5. Про мінімальний розмір допомоги по безробіттю у 2012 році: постанова правління Фонду загальнообов’язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття 12 квітня 2012 року № 327 // Офіційний вісник України. – 2012. - № 39. – Ст.1504
6. Умови та тривалість виплати допомоги по безробіттю: роз’яснення Міністерства юстиції України від 14 липня 2011 року [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0056323-11>
7. Про затвердження Порядку надання матеріальної допомоги у період професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації безробітного: наказ Міністерства праці та соціальної політики України від 20 листопада 2001 року № 308 // Офіційний вісник України. – 2000. - № 51. - Ст. 2238
8. Басай О.В. Правові питання соціального захисту безробітних в Україні [Текст] / О.В. Басай // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. Випуск 4. – Івано-Франківськ: Плай, 2002. – С.95-104.
9. Басай, О.В. Міжнародно-правові стандарти соціального захисту безробітних в Україні [Текст] / О.В. Басай // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. Випуск 14. – Івано-Франківськ: Плай, 2005. – С.169-176.
10. Басай, О.В. Про поняття та основні напрямки державної політики зайнятості в Україні [Текст] / О.В. Басай // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. Випуск 12. – Івано-Франківськ: Плай, 2004. – С.145-150
11. Зезека, Н.О., Фокас, Л.М. Удосконалення правового регулювання соціального страхування на випадок безробіття в умовах соціально-економічних перетворень [Текст] / Н.О. Зезека, Л.М. Фокас // Адвокат. – 2008. - №9. – С.29-32
12. Юровська, В. Принципи загальнообов’язкового державного соціального страхування на випадок безробіття [Текст] / В.Юровська // Вісник Запорізького юридичного інституту. – 2005. – №2. – С.47–57.
13. Юровська, В. Становлення і розвиток загальнообов’язкового державного соціального страхування на випадок безробіття [Текст] / В.Юровська // Право України.– 2004.– № 10.– С.37–41.
14. Юровська, В.В. Деякі пропозиції щодо вдосконалення соціального захисту від безробіття окремих категорій працівників [Текст] / В.Юровська // Форми соціально–

правового захисту працівників у службово-трудових відносинах: матеріали науково-практичної конференції; м. Суми, 2-4 червня 2005 р. / За заг. ред. проф. В.С.Венедиктова. – Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2005. – С.336–338.

15. Юровська, В.В. Функції загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття [Текст] / В.Юровська // Актуальні проблеми науки в сучасних умовах ринкової економіки: Матеріали науково-практичної конференції; м. Сімферополь, 19–20 травня 2003 р. / За заг. ред. проф. В.С. Венедиктова. – Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. – С. 244–246.

Тема 9. Поняття та система недержавного пенсійного забезпечення

Питання для усного опитування

1. Поняття системи недержавного пенсійного забезпечення.
2. Суб'єкти системи недержавного пенсійного забезпечення.
3. Недержавні пенсійні фонди: функції, структура, типи і види.
4. Пенсійні активи недержавних пенсійних фондів.

Питання для самостійного вивчення

1. Правове регулювання у сфері недержавного пенсійного законодавства.
2. Завдання державного регулювання у сфері недержавного пенсійного забезпечення.
3. Стимулювання розвитку недержавного пенсійного забезпечення через систему оподаткування.
4. Системні, інвестиційні, інституційні ризики у системі накопичень грошових коштів.
5. Зобов'язання Ради фонду в разі закінчення строку або розірвання договору про обслуговування зберігачем пенсійного фонду.
6. Зобов'язання попереднього зберігача, з яким розривається договір, у разі обрання нового зберігача.

Питання для написання рефератів

1. Адміністрування недержавного пенсійного фонду
2. Особливості організації діяльності недержавних пенсійних фондів.
3. Особи, які здійснюють управління активами недержавних пенсійних фондів.
4. Умови проведення заміни особи, яка провадить діяльність з управління активами пенсійних фондів.
5. Ліцензування діяльності з управління активами.
6. Зберігач пенсійних фондів. Обов'язки зберігача пенсійного фонду.

Нормативні акти та література

1. Про цінні папери та фондовий ринок. Закон України від 23 лютого 2006 року № 3480-IV.
2. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування. Закон України від 9 липня 2003 року № 1058-IV.
3. Про недержавне пенсійне забезпечення. Закон України від 9 липня 2003 року № 1057-IV.
4. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців. Закон України від 15 травня 2003 року № 755-IV.
5. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг. Закон України від 12 липня 2001 року № 2664-III.
6. Про банки і банківську діяльність Закон України від 7 грудня 2000 року № 2121-III.
7. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні. Закон України від 30 жовтня 1996 року № 448/96-ВР.
8. Про страхування. Закон України від 7 березня 1996 року № 85/96-ВР.

9. Про аудиторську діяльність. Закон України від 22 квітня 1993 року № 3125-XII.

10. Положення про провадження діяльності з адміністрування недержавного пенсійного фонду. Затв. розпорядженням Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 3 грудня 2013 року № 4400

11. Порядок прийняття Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, рішення за порядком денним зборів засновників недержавного пенсійного фонду які не відбулися. Затв. розпорядженням Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 18 липня 2013 року № 2363.

12. Положення про погодження статуту недержавного пенсійного фонду та реєстрацію пенсійних схем. Затв. розпорядженням Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 18 липня 2013 року № 2362.

13. Положення про діяльність депозитарних установ щодо зберігання активів інституційних інвесторів. Затв. рішенням Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 20 червня 2013 року № 1106.

14. Положення про граничний розмір витрат, пов'язаних із здійсненням недержавного пенсійного забезпечення. Затв. розпорядженням Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 4 грудня 2012 року № 1746.

15. Правила проведення перевірок (інспекцій) Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. Затв. розпорядженням Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 27 листопада 2012 року № 2422.

16. Положення про застосування Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, заходів впливу за порушення законодавства про фінансові послуги. Затв. розпорядженням Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 20 листопада 2012 року № 2319.

17. Положення про вимоги до осіб, що здійснюють професійну діяльність з управління активами інституційних інвесторів (діяльність з управління активами), щодо складу та структури активів недержавних пенсійних фондів, якими вони управляють. Затв. рішенням Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 26 квітня 2012 року № 582.

18. Положення про порядок складання формування та подання адміністратором недержавного пенсійного фонду звітності з недержавного пенсійного забезпечення. Затв. розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 27 жовтня 2011 року № 674.

19. Порядок здійснення окремих дій, пов'язаних з припиненням недержавних пенсійних фондів. Затв. розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 29 серпня 2006 року № 6154 (в ред. розпорядження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 23 лютого 2016 року № 393).

20. Кваліфікаційний мінімум для осіб, які претендують на обіймання посади члена ради недержавного пенсійного фонду. Затв. розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 4 березня 2004 року № 130.

21. Кваліфікаційний мінімум для осіб які претендують на право здійснення функцій з адміністрування недержавних пенсійних фондів. Затв. розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 4 березня 2004 року № 129.

22. Порядок подання адміністратором недержавного пенсійного фонду інформації Національній комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг про укладення радою недержавного пенсійного фонду договорів про надання фінансових послуг недержавному пенсійному фонду. Затв. розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 25 грудня 2003 року № 178.

23. Порядок погодження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг України членів ради недержавного пенсійного фонду. Затв. розпорядженням Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг України від 18 грудня 2003 року № 169.

24. Положення про інвестиційну декларацію недержавного пенсійного фонду. Затв. розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 27 листопада 2003 року № 139 (у ред.. розпорядження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 11 грудня 2012 року № 267).

25. Порядок проведення зборів засновників недержавного пенсійного фонду шляхом опитування. Затв. розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 11 грудня 2003 року № 161.

26. Абакумова В.І., Баланюк Н.Ю. Удосконалення контрольно-наглядової діяльності за недержавними пенсійними фондами/В.І. Абакумова, Н.Ю. Баланюк//Форум права.-2016.- № 1.-С.5-9.

27. Беялов Т.Е., Коваленко Д.І. Характеристика суб'єктів недержавного пенсійного забезпечення: функціонування і проблеми діяльності/ Т.Е. Беялов,Д.І. Коваленко// Актуальні проблеми економіки .- 2013.- № 2 (40).- С. 57-62.

28. Вітка Ю.В. Недержавні пенсійні фонди: особливості цивільно-правового статусу. Автореф.дис...канд.юрид.наук: спец 12.00.03/ Львів.нац.ун-т ім. Івана Франка.- Л.,2008.- 16 с.

29. Вітка Ю. Недержавні пенсійні фонди: українська модель/ Ю. Вітка// Юридичний журнал.- 2005. -№ 6 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : www.justian.com.ua:article

30. Віхров С.А. Господарські зобов'язання зі створення і припинення недержавного пенсійного фонду/ С.А. Віхров // Інформація і право. – 2015. - № 1 (13). – С. 112-119.

31. Горбачова О.О. Адміністратор недержавного пенсійного фонду як представник НПФ у відносинах з недержавного пенсійного забезпечення за договором про адміністрування/ О. О Горбачова // Науковий вісник Уж.нац.ун-ту. Серія: право. – 2013. – Вип. 22, ч.1, том 1. – С. 132-138.

32. Горбачова О. Пенсійний контракт як підстава надання послуг з недержавного пенсійного забезпечення / О.Горбачова //Підприємство, господарство і право. – 2010. - № 9. – С. 72-76.

33. Карпіщенко О.І., Хрептова І.В. Необхідність розвитку пенсійного забезпечення шляхом провадження корпоративних пенсійних програм/ О.І. Карпіщенко, І.В. Хрептова // Механізм регулювання економіки. – 2011.- № 4. – С. 159-166.

34. Кобець Д.Л. Недержавне пенсійне забезпечення в Україні: проблеми та перспективи розвитку/ Д.Л. Кобець// Вісник Хмельницького нац. ун-ту. Серія: економічні науки. – 2009. - № 6, т 1. – С. 252-256.

35. Кондрат І.Ю., Юринець М.Б. Особливості функціонування системи недержавного пенсійного забезпечення в Україні/ І.Ю. Кондрат,М.Б. Юринець// Наук.вісник нац. лісотехнічного ун-ту України. Зб. наук.-техн. праць. – 2009. – Вип.19.3.- С. 294-298.

36. Корж І.С. Проблеми перспективи розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення в Україні/ І.С. Корж// Економічні проблеми сталого розвитку: матеріали Міжн.наук. - практ.конф ім.проф. Балицького О.Ф. м. Суми, 27 травня 2015 р. – Суми, Сум. ДУ, 2015.- С.359-360.

37. Кравченко І.О. Склад суб'єктів недержавного пенсійного забезпечення/ І.О. Кравченко// Актуальні питання вітчизняної юридичної науки: матеріали Всеукраїнської науково - практичної конференції (м. Суми, 11-12 квітня 2014р.). – Суми, 2014. – С.39-40.

38. Кравченко І.О. Склад суб'єктів недержавного пенсійного забезпечення/ І.О. Кравченко// Форум права. – 2011. - № 3. – С. 403-408.

39. Михайлов А.В., Ткач О.Й. Недержавні пенсійні фонди: сьогоdnішній погляд у майбутнє/ А.В. Михайлов, О.Й. Ткач. – К.: СПД Савченка, 2001. – 244 с.

40. Переверзев О.М., Віхров С.О. Господарська правосуб'єктність недержавних пенсійних фондів / О.М. Переверзев, С.О. Віхров// Формум права. – 2012.- № 3. – С. 519 – 525.

41. Стадниченко Т. Основні напрями інвестування коштів недержавних пенсійних фондів/ Т. Стадниченко // Вісник Національної академії державного управління. Серія: економіка та управління підприємствами і національним господарством. – 2013.- № 11.- С. 183-190.

42. Третяк Д. Д. Суперечності розвитку недержавного пенсійного забезпечення в Україні/ Д. Д. Третяк // Вісник Київського нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Серія: економіка. – 2014. - № 1 (154). – С. 89-93.

43. Цікановська Н.А. Теоретичні підходи до визначення сутності поняття «недержавний пенсійний фонд» / Н. А. Цікановська // Вісник ун-ту банківської справи Національного банку України. – 2012. - № 1 (13). – С. 132-135.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНРОЛЮ

1. Передумови виникнення соціального страхування.
2. Історія розвитку інституту соціального страхування в Україні.
3. Соціальне страхування як основний напрям соціальної політики сучасних держав.
4. Значення соціального страхування в сучасній соціальній політиці держави.
5. Сутність соціального страхування.
6. Необхідність та економічний зміст соціального страхування.
7. Фінансовий механізм соціального страхування.
8. Організаційні засади соціального страхування.
9. Поняття соціального страхування як правової категорії.
10. Система нормативно-правових актів, що регулюють соціальне страхування в Україні.
11. Суб'єкти загальнообов'язкового державного соціального страхування
12. Застраховані особи як суб'єкти соціального страхування.
13. Поняття та види страхувальників.
14. Страховики у системі соціального страхування.
15. Структура системи пенсійного забезпечення та законодавче забезпечення
16. Принципи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування
17. Право громадян України на отримання пенсійних виплат та соціальних послуг
18. Суб'єкти солідарної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування
19. Страховий стаж у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.
20. Пенсія за віком в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування
21. Пенсія в зв'язку з втратою годувальника в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування
22. Пенсія по інвалідності в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування
23. Порядок визначення заробітної плати для призначення пенсій в солідарній системі
24. Поняття та загальна характеристика накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування
25. Поняття, принципи та загальна характеристика загальнообов'язкового державного соціального страхування
26. Правовий статус Фонду соціального страхування України
27. Правовий статус роботодавця як страхувальника в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування

28. Правовий статус застрахованих осіб у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування
29. Матеріальне забезпечення та соціальні послуги за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням в зв'язку з тимчасовою втратою працездатності
30. Допомога по тимчасовій непрацездатності: підстави та термін її надання
31. Підстави відмови в наданні допомоги по тимчасовій непрацездатності
32. Розмір допомоги по тимчасовій непрацездатності
33. Допомога на поховання в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування
34. Допомога по вагітності та пологах застрахованим особам
35. Порядок призначення та виплати соціальних виплат в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування в зв'язку з тимчасовою втратою працездатності
36. Допомога в зв'язку з тимчасовою непрацездатністю до відновлення працездатності або встановлення інвалідності
37. Щомісячна страхова виплата потерпілим від нещасного випадку на виробництві.
38. Одноразова страхова виплата потерпілому від нещасного випадку на виробництві
39. Щомісячні страхові виплати в разі смерті потерпілого від нещасного випадку на виробництві
40. Одноразова допомога в разі смерті потерпілого від нещасного випадку на виробництві
41. Страхові виплати дитині, яка народилася з інвалідністю внаслідок травмування на виробництві або професійного захворювання її матері під час вагітності
42. Надання за рахунок коштів Фонду соціального страхування України послуг з медичної та соціальної допомоги потерпілим від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності
43. Поняття та загальна характеристика загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття
44. Управління страхуванням на випадок безробіття
45. Статус безробітного та його правові наслідки
46. Допомоги за системою загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття
47. Соціальні послуги, що надаються безробітним
48. Поняття системи недержавного пенсійного забезпечення.
49. Суб'єкти системи недержавного пенсійного забезпечення.
50. Недержавні пенсійні фонди: функції, структура, типи і види.